

T A R T A L O M

- 97 P.SOLYMOSI Ilona: Emlékezés
99 NAGYDIÓSI Gézáné: Emlékezés
101 V.BUSA Margit: Emlékezés
- KRÓNIKA
- 109 Az OSZK nemzetközi kapcsolatai. Össze-
áll. Gazdag Miklósné
113 Szervezeti változás
- MUNKÁNKRÓL KÉRDÉSEINKRŐL
- 115 NÉMETH Mária: Beszámoló a nyelvpótlék
bizottság munkájáról
119 RÁDULY Márta: Tájékoztató a nem könyv-
táros besorolású dolgozóink fizetési
helyzetének felméréséről
- NTI
- 123 BANGHA Katalin - GÁL Júlia - GAJTKÓ
Éva - HOFFER Rezsőné - MIKÓ Lajosné -
ORVOS Mária - SZÜCS Jenőné - ZÖLDI
Péter: A Magyar Nemzeti Bibliográfia
szerkesztőségének munkájáról
- MULTUNK ÖRÖKSÉGÜNK
- 131 HARASZTHY Gyula: Könyvaukción, mint
könyvtári bevételi forrás
136 KOVÁCS József László: Petrik Géza fel-
jegyzései a Magyar Könyvészet születé-
séről
- TÁJÉKOZÓDÁS
- 138 KOVÁCS Ilona: Amerikai diákélet ma-
gyar szemmel
141 Nemzetközi rövidítések mini-szótára
145 ZIS: Berecký Lászlóné: A betürendes
leíró katalógus szerkesztése a közmü-
velődési könyvtárakban c. könyve re-
cenziója
- KÖNYVTÁRUNK ÉLETÉRŐL
- 147 AVAR Zsuzsa - NEUMAYER Katalin: Meg-
érkeztünk Magdeburgból!
151 Szakszervezeti hírek
154 KISZ-hírek

Cimlapunkon:

P mester /Anonymus/ Gesztájának első oldala,
a történettudományunkban annyi vihart kivál-
tott P betűvel és a bevezetéssel.

Képünk a Magyar Helikon új facsimile-kiadá-
sának alapján készült.

O S Z K H I R A D Ó

Az Országos Széchényi Könyvtár
pártszervezetének és szakszer-
vezetének lapja.

XVIII. ÉVFOLYAM 5-6. SZÁM
1975. MÁJUS - JUNIUS

Felelős szerkesztő:
N. RÁCZ ARANKA
Főszerkesztő:
NÉMETH MÁRIA

A Szerkesztő Bizottság tagjai:
FARAGÓ LÁSZLÓNÉ,
FERENCZI ENDRÉNÉ,
GYULAI ÁRPÁD,
SOMKUTI GABRIELLA,
SÖVÉNYHÁZI CSILLA,
VEÖREÖS ENIKŐ,
WIX GYÖRGYNÉ

Szerkesztőségi titkár:
RÉVAY RITA

A szerkesztőség címe:
BUDAPEST VIII., Múzeum u. 3.
Telefon: 135-244

Postacím: 1827 Budapest

Felelős kiadó:
GYULAI ÁRPÁD, az OSZK
Szakszervezeti Bizottságának
titkára

Készült a könyvtár házi sok-
szorosító üzemében - 75/529
Budapest, V., Guszev utca 1.
Felelős vezető:
ROSTA LAJOSNÉ

EMLÉKEZÉS

Hiradónk idei 1/2 számában írott dokumentumok alapján idéztük fel könyvtárunk harminc év előtti életét. Most szólaljanak meg néhányan azok közül, akik átélték az akkor történeteket.

I.

30 év a történelemben nem nagy idő, az emberi életben egy emberöltő, nemzedékváltás. Az elmúlt 30 év világjelentőségű eseményeivel, társadalom- és emberformáló erejével, ezeket az éveket történelmi korszakká, az eseményeket alkotó és a bennük élő egyén életét is történelemmé tette.

Az idő az ember emlékezetében is megteszi a maga jótékony-kegyetlen romboló munkáját, de az élmény erejével ható eseményeket, benyomásokat mégis megőrzi az emlékezet.

Emlékezem! A Nemzeti Múzeum közelében, a Rádió szomszédságában laktam. Szabadidőmben sokszor üldögéltem a Magyar Nemzeti Múzeum kertjének fái alatt, elnézve fővárosunk büszkeségét, a gyönyörű múzeum-épületet, amely nemcsak külső szépségével ragadott meg, de mindig a tudomány templomának áhítatával hatott rám, egyben Petőfi és a szabadságharc szellemét is idézte. Vágyálomként hatott a 30-as évek végén és a 40-es évek elején, hogy közönséges földi halandó - akkor a Magyar Nemzeti Múzeum szervezetében működő - Országos Széchényi Könyvtárba, mint dolgozó, bekerülhessen. Hiszen a szellemi munkanélküliség, az ÁDOB-os alkalmazás idejét - bár már a végét - éltük. Az Országos Széchényi Könyvtár szűkreszabott személyzeti kerete is nehezzé tette a bejutást. Mégis hosszú és kitartó kilincselés után végre 1943 szeptember elsején, u.n. beosztott tanárként, a Nemzeti Múzeum kapuján mint annak dolgozója léphettem be. Az Országos Széchényi Könyvtár Hirlaptárába osztottak be. Nagyon boldog voltam, de alig, hogy elkezdtem a hirlapanyag feldolgozásának betanulását, ezzel párhuzamosan máris megkezdődött a "fizikai" munka, a hirlapállomány biztonságbehelyezése a Múzeum pincéjében. A Hirlaptár bejárati ajtajától a pincéig ember-láncot alkotva, kézzől-kézre adva, valamennyien egyemberként mentettük a hirlapköteteket a pincébe. Feldolgoztunk-mentettünk, így ment napról-napra, közben egyre többet futva - a bombázást jelző sziréna-bugásra az óvóhelyre, a saját életünket is mentve. 1944 december közepéig tudtam a Könyvtárba bejárni, mert a front egyre közelebb került, ezért otthon is a pincébe költöztünk, rettegve, félve, de reménykedve...

1945 január 17-én felszabadultunk, egy-két nap múlva a Könyvtárba siettem. A rövid ut is elrettentő képet nyújtott: halottak, rom, törmelék, üvegcserep... A néhányperces utat is hosszúvá tette a feszült várakozás: vajon kit és mit találok a Muzeumban? Végre odaértem. Megpillantottam a Nemzeti Múzeum épületét, ha sérülten, ha ablaktalanul is, de nagyjában-egészében megvolt. Először a még "bentlakó", de már a romokat takarító munkatársakkal üllekeztünk össze és még egy-kettővel, a közelbenlakó és elsőként besiető kolégákkal.

Végigjártuk a földszinti helyiségeket, amelyeknek néhány szobája még istálló volt, majd felrohantunk a lépcsőkön, fel a volt főigazgatói szobába, a Széchényi-terembe. A Széchényi Könyvtár Múzeum-köruti épületrészét érte a legnagyobb pusztítás. Rom, törmelék, üvegcserep mindenütt. Egyik - a fasiszta üldözés elől menekült - munkatársammal álltunk a teremben, elszörnyedve a látottakon, majd az üvegtelen ablakon kinézve, előttünk a Múzeum-körut, szemben lerombolt épületek, az uttesten romok, a nácik esztelen pusztításának könyvtelen nyomai. A ragyogó téli napsütés még jobban megvilágította a képet, az üvegcserepek visszaverték a nap sugarait. Az "ablak" előtt állva csak néztünk, néztünk szóttanul... Felejthetetlen pillanatok voltak ezek, örökre belefényképezte magát ez a kép a lelkünkbe. Romok, pusztulás, még hallatszott az égyuk dörgése, puskák ropogása, ebbe a hangzürzavarba bele-belezokogott a fel-felcsendülő gyászzené, temettek a Nemzeti Múzeum kertjében... Sirtünk. Sirtuk a most temetetteket, de azokat a szeretteinket és mindenkit, akiket talán éppen most, valahol messze, zeneszó nélkül, földelnek el, úgy érezve, hogy ez a zene értük is szól...

Ezekben a megdöbentő, felejthetetlen pillanatokban a csüggedést a reménység örömezzete váltotta fel: hiszen élünk, fiatalok vagyunk, most nem hátra kell nézni, hanem előre. "A mult kiesett hatalmunkból, a jövőnek urai vagyunk" jutott eszünkbe Széchényi István bölcs tanítása. A téli napfény már magában hordozta a tavasz, az újjászületés ígérétét.

Elindultunk a romokat eltakarítani, szobákat söpörni, surolni, közben a Múzeum-köruton heverő törmelékeket hordtuk, jeget törtünk. Naponta egyre újabb munkatársunk jelentkezett, eggyel-eggyel több lett a munkáskéz. Aránylag rövid idő alatt több teremben már "konszolidált" állapotokat teremtettünk. Lassan bár, de megindulhatott a szellemi munka is.

1945 március 15-én az akkori Magyar Nemzeti Múzeum elnökségére rendeltek szolgálattételre, amelynek helyiségei a Múzeum-épület Sándor-utcai oldalának, a kaputól a Múzeum-körut felé eső részének földszintjén voltak. A Magyar Nemzeti Múzeum elnökségén, új vezetéssel, új szellemben, már teljes erővel folyt a szervezési munka. Tavasszal már öröm volt kinézni a hivatali szoba ablakán, amelyen Széchényi Ferenc szobra nézett vissza ránk, körülötte - a Múzeum dolgozói által művelt - "kiskertek" pompáztak a szép tavaszban.

A romeltakarítás, helyrerakodás után megindult - bár szűkös helyviszonyok között - a könyvtári munka. Az akkori személyzet létszámát, ujjapótlását, a munka ütemét, az előrehaladás lépéseit - dokumentumok alapján - mások már

megírták. Én csak a saját "élményeimet" igyekeztem irásbafoglalni. Hiszen már egyik kezem is elég annak megszámlálására, akik 30 évvel ezelőtt a Könyvtárhoz tartoztak és aktív dolgozóként ma is itt vannak. Én is már, mint nyugdíjas, "hazajáró lélekként" irtam ezeket a sorokat, a magam élményének újraélésével, elmondva azt az új generációnak, azzal a kívánsággal, hogy a szabadság szellemében, békében őrizzék, védjék és fejlesszék tovább nagy kincsünket: az Országos Széchényi Könyvtár gyűjteményével képviselt magyar nemzeti kulturát.

P.SOLYMOSI ILONA

II.

Őszintén megvallom, hogy 1945-re visszagondolva sokat töprengtem azon, hogy milyen érdemlegest tudnék én hozzátenni azokhoz a megemlékezésekhez, amelyeket most oly sokszor hallunk, olvasunk.

1945-ben ugyanis nemcsak az országos események hatottak reánk, hanem szűkebb családom is sok problémát adott. Január 13-án lakásunkat teljesen összebombázták. E mellett az utolsó hónapokat éltem második gyermekem várásában, aki aztán bizony még elég zavaros időkben született a lebombázott lakásunkhoz közel eső mentőállomáson.

1945 februárjában - még kislányom megszületése előtt - bementem a könyvtárba. Sohasem felejttem el azt a lehangoló képet, ami ott elém tárult. Bár a Nemzeti Múzeum elkerülte a bombázást, de sok belövéses kár érte. Az első emeleten volt az akkor még jóval kisebb, agyonzsúfolt, kicsit mostohán kezelt Hirlaptár, melynek munkatársa voltam. A jelenlegi "kis vasterem" területén volt a munkahelyem (s néhányan a "nagy vasterem" ablakmélyedéseiben dolgoztak). A kurrens anyag tárolása a falakon körbenfutó állványokon történt; ugyanebben a teremben folyt a feldolgozás, és volt egy hosszú asztal az olvasók, kutatók számára. Ezt a termet aknatalálat érte, és az állványokon tárolt anyag jó részét a légnyomás széjjelszórta, a szilánkok összeroncsolták; a berendezés és az ablakok súlyosan megsérültek. Üvegdarabok, papirfoszlányok, malter és ujjnyi vastag por mindenütt! Amellett az ablaktalan és fűtetlen helyiség legalább olyan nyomorúságos volt, mint az egész látvány.

Az első megdöbbenések és könnyek után - akik ott találkoztunk - igyekeztünk legalább néhány talpalatnyi tiszta helyet teremteni, ahonnan kiindulva mentettük, ami menthető. A budaiak csak később jutottak be a könyvtárba, raktárosaink egy része vidéken lakott, így a kislétszámú Hirlaptárból is csak két-három dolgozóra számíthattunk. - A kurrens anyag összeszórta és meg rongált darabjait halásztuk össze, törölgettük, kisimogattuk amit lehetett, lepréseltük, s igyekeztünk megmenteni a hirlapmúzeum számára. /Kb. 300 hirlapszám volt végül a veszteség./ Mindezt persze csak alkalmankint, - amikor egyáltalában lehetett az utcákon járni és bemenni a könyvtárba - rendkívül

keserves ellátási viszonyok között, legyengülve, sokszor éhezve csinálhattuk, Természetesen a könyvrészleg dolgozói is éppúgy iparkodtak és szorgoskodtak a saját területükön.

Március végén én is kénytelen voltam elmaradni kislányom születése miatt 6 hétig, de már május végén ismét bent voltam. A hosszú hideg tél miatt a termeket elég későn kezdhettük használni, de ekkor már javában folytak az egész területen a helyreállítási munkák. A budaiak rengeteget gyalogoltak /ekkor már én is budai voltam egy félig-romos kiutalt lakásban/, de már építettünk, terveket szőttünk és örültünk a munkának. Szeretettünk a könyvtárhoz, a megrongált fészek rendbehozásának vágya, a bajokon segiteniakarás ereje hajtott a tettekre. Egészen rendkívüli érzések éltek bennünk, s hogy mit bírtunk és milyen körülmények között, azt csak azok tudják, akik akkor átélték ezeket az időköt.

De a nehéz körülmények között is tudtunk előrenézni, tervszerűen fejlődni és fejleszteni. Először az 1944-ben a földszintre és a múzeum pincéibe "menekített" kb. 20 ezer kötetet hordtuk fokozatosan vissza az emeletekre, természetesen közben cipelve vagy kézről-kézre adva a hírlapköteteket /kb 12 ezer volt ez/, - majd a rendezésük következett. A kényszerköltöztetést még az anyag visszarakása előtt felhasználtuk egyben rendcsinálásra is. A megmozgatott "müncheni szakrendszer" bizonyos szakjaiból a könyvek közül kiválasztottuk a folyóiratokat /kb 6.5 ezer kötetet/ és az akkor kapott új terembe /VI.sz.rakt. terem/ telepítettük /ez a terem volt korábban a Zene- és Térképtár, de ők a Puskin utca egyik palotájába kerültek/, és még 1945-ben át-számoztuk a Hírlaptár törzsanyagába numerus kurrens szerint. Majd kiiktatásuk következett a naplókából és persze katalógus-következményeinek végrehajtása bőven kitöltötte az első évet, sőt... Később rájöttünk, hogy - mint minden gyors munkánál - hibák is adódtak. Az összes szakjelzetes folyóiratot csak sok év múlva sikerült összehalászni és a Hírlaptár raktáraiba ténylegesen is áthelyezni, főleg a hírlapolvasóterem megnyitása során. Ez a kényszerszülte rendezés roppant hasznosnak bizonyult, hiszen a könyvraktárban sem volt hely a folyóiratok szaporulatára, a kötetek egymás hegyén-hátán, egymás felett alig kezelhetően ültek már, - a Hírlaptár pedig könnyebben adhatta kutatói kezébe a kért köteteket.

Az első visszarendezésnél számolnunk kellett hely tekintetében a legföltettebb s ezért "elmenekített" hírlapokkal is, meg az egyre növekvő új anyaggal. Aztán minél előbb lehetővé kellett tennünk a használatot is, főleg a hivatalos lapokét és hírlapokét /hivatalos közegek, igazolási eljárások stb. miatt/. Rendezés a raktárakban és a katalógusokban sok fizikai és szellemi munka, ötlet és lendület volt, tehát a kezdő év jellemzője. Persze ezekről könnyebb szólni a 30 év távlatából, mint akkor kemény fegyelemmel, sok szorgalommal végigcsinálni! De gazdagított a jó együttérzés, a sok terv és ezért nagyon szép volt mindez!

NAGYDIÓSI GÉZÁNÉ

III.

Tanulmányaim befejezése után pár nappal, 1945. nov. 18-án jutottam állásba az OSzK-hoz, akkori nevén a Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi Könyvtárához. Az akkor a munkábalépésnél szokásos ünnepélyes aktus, az eskütétel Györke József főigazgató és a titkárságon dolgozó Fazakas József, Soltész Zoltánné és Solymosi Ilona [Pálincás Sándorné] jelenlétében zajlott le. A "rangom" könyvtári asszisztens lett. Az első fizetésem 80 pengő, éppen egy kiló kenyér ára. Infláció volt.

Belépésem napjaiban került az OSzK tulajdonába a Nemzeti Színház Könyvtára. Az anyag szállítását az én jószágos első osztályvezetőm Hajdu Algernon László, vagy ahogy hívtuk, Algi bácsi intézte. Így jött létre a Színháztörténeti Osztály és csupán mi kettőnkből állt. Két ablakmélyedésbe helyeztek el minket az ugynevezett hírlaptári folyosón, a mai kurrens raktár területén. Én a Színházi Élet-ben megjelent szindarabok bibliográfiáját készítettem és a kéziratos sugókönyveket rendeztem. A Hírlaptárral amolyan "albérleti viszonyban" voltunk. A folyosó közepén végig húzódó asztalt "mutyiban" használtuk anyagrendezésre. Így telt el kb. két szép esztendő.

Nem emlékszem hogy miért és kivel volt Algi bácsinak nézeteltérése, tény az, hogy 1947 év végén kilépett a könyvtártól. Csalódott. Nem tudta kiharcolni, hogy a Nemzeti Színház könyvtárának felállításához helyiséget adjon az OSzK. Otthon dolgozott. Felesége és leánya, mint szorgos "betanított munkások" segítettek az országos szinlapgyűjtemény rendezésében. Többször voltam náluk. Nem is felejtettem el soha az adatok nyilvántartására használt, a szivárvány minden színében ékeskedő katalógus cédulák rengetegét. Algi bácsi halála után ez a feldolgozott szinlapgyűjtemény és az egész hagyatéka az OSzK-ba került.

Algi bácsi utóda Dénes Tibor lett, neki sikerült megszereznie a mai Főigazgatóság szobáit. Ez a részleg volt valamikor Hóman Bálint lakosztálya. Itt állították fel az "örökséget"; Varjas Béla főigazgató, Györke utóda, új dolgozót helyezett az "Osztály"-ra. A főigazgató hivatalos helyisége a mai Gyarapítási Osztály helyén volt a bejárati szobától jobbra. A balra nyíló szobában dolgozott sokáig Gulyás Pál. Ma is látom: egy ujjal gépelt a már akkor, 1940-es években muzeálisnak minősíthető zörgő írógépen. A Színháztörténeti Osztályról, kérésemre, Varjas Béla a Hírlaptárba helyezett át.

A Hírlaptárnak 1945-1948-ban négy helyisége volt. A mai feldolgozó teremnek közepén, egész hosszában elhelyezett széles rendező asztal képezte az Olvasótermet. Az asztal körül 6-8 kutató fért volna el, de én egyidőben, egyszerre dolgozó, 3-4 érdeklődőnél többre nem emlékszem. Ugyanezen az asztalon anyagrendezést végeztem. Elfértem én, és a kutatók egyazon asztalnál. A következő teremben, a mai "kisvas" helyén ült Dezsényi Béla, mindannyiunk mestere. Elvárta mindenkitől a tudományos érdeklődést, valósággal örült, amikor szakmai kérdéssel fordultunk hozzá. Sokat tanultam tőle, és mert meg-

maradtam az ő tudományos érdeklődési területén, igazán csak most tudom felmérni, hogy milyen nagytudású, kiváló szakember volt.

Utóbb én lettem a hírlaptári segédkönyvtár őre. Önálló munkakör. Ez azonban nem volt gyakorlatban feladatom, mert három évig az egyetemen, a Magyar Irodalomtörténeti Intézet főkönyvtárosa voltam.

Ebben a teremben dolgozott még Nyiri Erzsébet [Kovács Istvánné], Cini. Ezt a nevet Varjas Béla ruházta rá, mert olyan sovány volt, mint egy cinegemadár. Idők folyamán a Cinege név Cinire rövidült. Itt ült utóbb a Közoktatásügyi Minisztériumból a könyvtárhoz áthelyezett Farkas László, meg Berczeli A. Károly, Lakó György, Romhányi Gyula és Takács Menyhért. A "nagyvas"-ban balra, az ablakmélyedésekben ültek a cimleírók: Nagydiósi Gézáné, Móci, Hadik Erzsike, valamennyiünk bankára. Nehéz időket éltünk. Erzsike magányos ember volt, igénytelenül szerény; kevesebbet evett mint egy kis madárka, mindig volt spórolt pénze. Megálltunk az asztalánál, csak annyit mondtunk, hogy "fizetésig", ő már kérdezte, "mennyit?". Tapasztalta, hogy "megadjuk" becsülettel.

Ezen a falrészen, az egyik ablakmélyedésben szakozott egy ideig Csapodi Csaba és dolgozott Havasi Zoltán. A terem végén volt Szekeres Margit, azaz Matyi asztala. Ahol Matyi ült, annak az ablakmélyedésnek kiváltságos, varázslatos hangulata volt, állam az államban, sziget a tengerben. Matyi hosszabb ideig tartó külföldi kiküldetésekor, utóbb a halála után én is ültem ezen a helyen. A Repertoriumot csináltam, lelkesen, buzgón. Egy alkalommal Cini megtréfált, vers-kivágatot függesztett az ablakfélfára, ime a címe: "Dr. Busa Margit kérelme a kedves látogatókhoz". Alatta a vers: "Drága időmből ő ne lopjatok, Könyörögve kérem, békén hagyjatok..." stb. Illendőségből a vers alá írta: "Honnie soit qui mal y pense!". Ezen a falrészen két ablakmélyedés van, a tulsón ült Jékely Zoltán, Zsolinak becéztük. Hazánk büszkesége, nagy költője sokszor volt éjszaka "álmatlan" - valamikor pihennie is kellett, hogy "lazítson", levetette a cipőjét, harisnyás lába alá ujságpapírt is tett higiénikusan - papirból volt elég. Zsoli ujságkivágat gyűjteményt készített és rendezett. Én jól ismertem mindenkinek a lépéseit és míg a nem várt személy a hosszú vas-termen végigjött, volt lehetőségem az előre megbeszélte módon Zsolit riasztani a közelgő veszélyre. Ennyi idő távlatában, bocsássá meg nekem Zsoli, hogy ilyen "intim" dolgokat kipletykázok.

A hírlaptári folyosó végén, nagy rendező asztallal körülágyazva élt Nagy Károly bácsi a "saját" birodalmában. Ő végezte az anyag raktári beszámolóját, tékázását, míg kollégája, Béni bácsi a raktári beosztást és rendezést intézte. Károly bácsi növényevő volt, vegetáriánus, aki jóbarátságban akart lenni vele, nem emlegette előtte a finom husu állatokat. Márpedig a jóbarátság azért volt rendkívül fontos, mert - Isten bocsá - ha elfordult, hogy egy-egy raktári kötet játékosan elrejtőzött a szemünk előtt, Károly bá azonnal, egyetlen, biztos mozdulattal elővarázsolta. Nem kisebbítem Károly bá nagy érdemeit ha itt megjegyzem, hogy akkor még a könyvtár dolgozóit minden raktárban szabadon közlekedtek és csodálatos módon, soha, semmi sem veszett el. Igaz, százan sem voltunk, de akkor a könyvtári pálya nem állás volt, hanem öntudatosan, szere-

tettel vállalt hivatás. Néha azt hittem, Béni bá féltékeny volt Károly bára, hiszen az ő uralma alatt álló raktárban nem neki engedelmeskedtek a kötetek. Biztos, hogy ezt csak képzeltem, hiszen mindenki bizonyíthatja ma is, hogy békés, igazán jó barátságban éltek és száz százaléknál is teljesebben, jobban végezték a munkájukat. Ők ketten valóságos "műkedvelő" asztalos mesterek voltak, fapalcookat bontottak le és létesítettek igazi szakértelemmel. Károly bá, a szükös 40-es években még a cipőnket is megjavította, persze, csak jószóért, egy kedves "köszönöm"-ért.

A hétköznapok szorgos munkája közben voltak "családi" eseményeink. Például, történt egyszer, hogy Lakó György messze földre, hivatalos utra ment. A bucsuztatóját írta és azt a hírlaptári dolgozók koszorújával körülvett Lakó György előtt fennhangon elszavalta Romhányi Gyuszi:

"A Hírlaptár igen kedves tisztviselői kara ezzel az értékes, csak tegnap felfedezett ó-dán nyelvemlékkel kívánja Magát átengedni a határon, hogy a dánok és svédek egyaránt összetörjék kezüket-lábukat a Maga birhatásáért.

Alácsszolgája! Öleljük!

Kedves Lakó Professzor! Mélyen tisztelt Gyurka!

My og miad denne e nag utat af enesbe, Stockholmba, hun var jaak mogaat. Hun nod oeroem eerk ezeese. Nylván id hon nincsen "baromm elig."

Maa tte ghanef i Vinterfrakka Bombardement af Kaalhoveder. Culerodder, Spinat andre Grontsager laatin i fogsz. Man faar-a maas-ni ne tedd, hun nod baj eerhet, ha le esel herttel-en.

Maas-ki on man hamar ees faar-unk szeretettel. Paa La kó og udfra sit tindrende Humor. Kedede ham vagyis Jó étvágyat."

Oh és azok a felejthetetlen, családias könyvtári névnapok! Verset irtunk egymásnak. Ezek közül, emlékezésül lássuk azt, amelyet, aki írta és rajtam kívül, akihez írta, már régen nem él. Ez is Romhányi Gyula verse:

Margaréta-szálak

Busa és Szekeres	Jönnek a szavalók,
két jó kenyeres	Forintokat várók
Pajtás.	Némán.
Pajtás! Ne nevesd,	Ág a kezükben,
Mondja Szekeres	Vád a szemükben
Mélán.	Méltán.
Mi Margitok vagyunk,	Nincsen "színházjegy"
Főhet szegény agyunk	Nincsen "ebédjegy"
Árván.	Rég mán.
Jeles névnapunk	Szerencse, hogy Gyula -
Költéséges, kietlen	Mondja Doktor Busa
Árán.	Nem egy éhes kula
	A kulákok közül.

Ünnepségeket is rendeztünk. Látom magam előtt, amint Szekeres Matyi hosszú, fekete muszlin-selyem ruhában Debussy: La mer c. szimfoniájára táncolt. Jékely Zsoli egy ilyen alkalomra színművet írt, címe: A tücsök és a hangya.

Örök időkre érvényes tanmese ez - nekünk tanulságos téma, felszólítás, alkal-
mazzuk a hivatali életben is.

Igy élt hát a Hirlaptár a negyvenes évek végén, békés, boldog testvé-
riségben.

Hiányzott a könyvtárban századunk nagy vívmánya, a villanyvilágítás.
Nem lehet a raktárakat tűzveszélynek kitenni! De minnek is, mikor mi reggel
1/2 9-től délután 1/2 2-ig dolgoztunk. A raktárakban elemlámpával járkáltunk.
Én két elemlámpát használtam egyszerre, egyik zsinegen a nyakamban lógott,
a másikat a kezemben tartottam. Így készült az 1848-1849-es és az 1828-1867-
es sajtóbibliográfiám, a raktárak mélyén, végtelen hosszú, folyóméternyi kö-
tetek előtt hasalva. Minden reggel velem nyitott a könyvtár, de ennyi idő
nem volt elég nekem, zárás után pedig csak két dolgozó maradhatott egyedül
az osztályokon. Mig élek, hálásan gondolok Posonyi Erzsébetre, ő segített
rajtam. Ő volt aki megsajnálta, s mert a Magyar történeti bibliográfiának sür-
gösen be kellett fejeznie az 1867-ig megjelent sajtó-bibliográfiáját, ezért
munkaidő után velem maradt az osztályon. Nyár volt, nagy hőség, az áldott
Lélek meg kézimunkázott, olvasott, vagy járkált föl-alá, csak néha, már ké-
ső délután fogyott el a türelme és felkiabált a nagyvasba "sok van-e még
mára?" Erre, bármit éreztem, ezt illető válaszolnom "elkészültem mára."

Posonyi Erzsike úgy segíthetett rajtam, hogy az ő munkahelye a mai hir-
laptári tájékoztató teremben volt, a régi hirlaptári területtel szomszédos
szobában. Ennek a teremnek egyik ablakánál Erzsike személye egymagában
jelentette az Aprónyomtatványtárat, csak később lett a segítsége, aztán
utóda Munkácsi Piroska. A másik ablaknál Nagy Julia egyedül, utóbb Nemes
Klára Erzsébettel képviselte a Térképtárat. Itt dolgozott még Pánity Vukoszá-
va is, önálló munkakörben, a müncheni rendszer alapján felállított ugyneve-
zett "Proletár-anyagot" gondozta, rendezte. A mostani hirlaptári olvasóterem
helyén volt a Zenemítár, vezetője Vécsey Jenő és munkatársa Szilágyi Erzsé-
bet. Ez hát a mai hirlaptári terület "multja."

Az elmondottak után érthető, hogy mikor 1950-ben Varjas Béla, és helyet-
tese Kéki Béla közölte, hogy a Nyomtatványtárba, a sorozatok-hoz osztottak
be, kigurult a könny a szememből. Főnököm Goriupp Alisz volt, kedves munka-
társa Harsányi Mancsi. Szerettem Ferenczi Sárít, Nagy Károlynét, Pusztai Já-
nosnét. Mig élek, hálás vagyok Fóris Panninak, mert ő segített átvészeln
ennek a beosztásnak sok nehézségét. Ugy emlékszem, legalább öt évig nem léptem
át a Hirlaptár küszöbét. Az 1828-1867-es sajtóbibliográfiám 1950-ben megjelent,
az 1705-1827 évben megjelent sajtóanyag bibliográfiájának összeállítását abba-
hagytam. A könyvraktárba menekültem a saját ambíciómmal. A raktárból összekeres-
géltem a mult századi ponyvafüzeteket és az ezekben megjelent versekből sor-
lexikont készítettem, és szüntelenül keresgéltem, gyűjtöttem az írói álneve-
ket.

A Nyomtatványtártól 1952 elején váltam meg. Ezután Kozocsa Sándorral
ketten képviseltük a Bibliográfiai Osztályt. A mai Tudományos Olvasóterem
helyén, a Todoreszku-teremben ültünk. Itt dolgozott ekkor, a régi magyar

anyaggal, az RMK-val Fazakas József és Kövendi Dénes. Csak fél évig voltam a Kézirattár "kapujában" és mint annak idején a "Szinháztörténeti Osztály" közelségében lévő Hirlaptárba, úgy vágyódtam a "Bibliográfiai Osztály" szomszédságában lévő Kézirattárba. Csapodiné is segített, teljesült a kívánságom, Hajdu Helga [Juhász Lászlóné] befogadott. Helga lett a főnököm, a kiváló nagy tudós, a legnemesebb, mindig jószándéku, igaz ember. Nagyon sokat tanultam Helgától, nemcsak szaktudást, de helytállást és emberséget. Gondolatban sokszor teszem le sirjára a hála nem hervadó virágait. Az osztályon Szauder József munkakörét vettem át, helyette én lettem a 17-18. század szakreferense és vezettem a szerzeményi naplót. Itt töltöttem csodálatosan boldog tizenkét évet. Szabad, sőt kötelességem volt a középkori anyagot a kezembe venni, Nagy hagyatékok is kerültek ekkor az állományba, Babits, Kosztolányi, Szép Ernő stb., hogy csak a nagyobb tételekről szóljak.

A Széchényi teremben Hajdu Helgán kívül Csapodi Csabáné dolgozott, azon a helyen ült, ahol valamikor tudós édesapja, Gárdonyi Albert asztala volt. A raktárat és egyuttal munkatermet, szekrények osztották három részre. A bejáratnál egyvonalon dolgozott Bétsch Elemérné, Gizella, mellette Belia György, utóbb Vizkeleti András. A második "sorban" V. Windisch Éva és Tarnai Andor asztala állt. A harmadik "sorban" ültem én, ez volt régen a tudós Bartoniek Emma helye. A mellettem lévő asztalnak sokszor változott a gazdája. Itt ült Kovács József, a későbbi zirci könyvtárvezető, Solymosi Ilona [Pálincás Sándorné], majd Tauber Annuska, Berlász Jenő. A Kézirattárban, egy ízben ilyen különleges katalógus is készült:

Duod. Hung. 76.

Dobos Richárd. Tortaszelet./Édesség./ 18.sz.vége- 20.sz. eleje.

Másolat, Gerbeaud. 1952. 20 x 10 mm. Kissé sérült.

Poss.: Busa Margit, OSZK 1952/130.

ld. megjegyzés f.1: "Szeretettel a Duod. befejezése alkalmával Helga."

Az Apponyi terembe vezető folyosó, mint ma is, a kéziratári olvasóterem, ennek óre hosszú évekig Havasi bácsi volt, utóbb majdnem napjainkig Barton Bandi bácsi, mindkettőjük a Kézirattár és az RMK élő lexikona.

Helga utóbb főosztályvezető lett, fegyelmet tartott olyan nagy művészetel, hogy sohasem éreztük azt, hogy csak beosztottak vagyunk. Nem volt az osztályon sejtelmes titkolódzás, Helga minden főosztályvezetői kollégium után összehívott minket a Széchényi-terem kerek asztalához és beszámolt az elhangzottakról. A könyvtár minden ügyéről tudtunk.

Itt, a Kézirattárban nem törődtem a sok-sok erőmbe és időmbe került, félben maradt sajtóbibliográfiámmal. Beleszerettem a kéziratokba, Kazinczy Ferencbe. Hogy mégsem legyek egészen hűtlen a sajtóhoz, összeállítottam a kéziratok folyóiratok bibliográfiáját. A Nyomtatványtárban elkészített ponyvanyomtatványok verssor-lexikonát kiegészítettem a kéziratok énekes- és verseskönyvek verssorlexikonával.

Helga halála után főosztályvezetőm Keresztury Dezső lett, az osztályvezetőm Csapodi Csabáné. Mindig hálás tisztelettel gondolok Keresztury Dezsőre. Mig élek, nem fogom elfelejteni a sajtóbibliográfiámra tett megjegyzését:

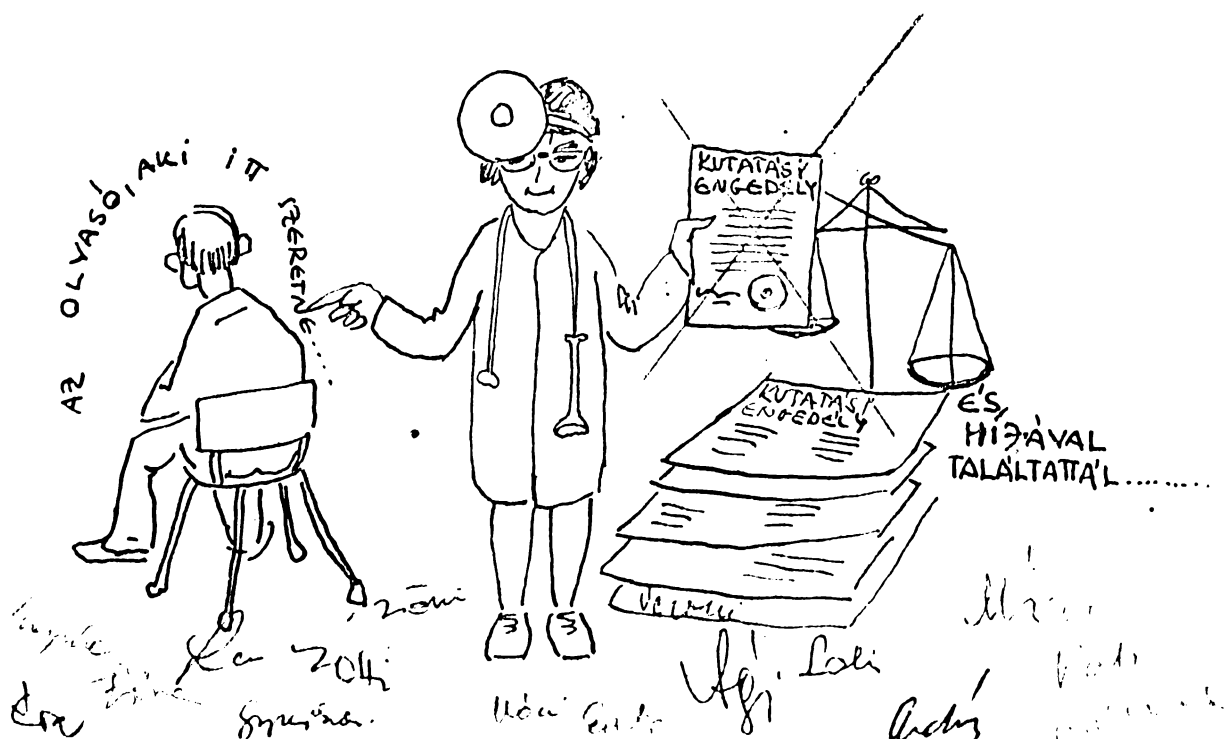
"Nem szeretem a torzókat." Ez volt az a döntő, észretérítő mondat, amely engem visszarántott a félbenhagyott sajtóbibliográfiámhoz.

Tizenkét évi kéziratári munka után visszakerültem a Hirlaptárba.

Az új környezet nehézségeit átélni nem volt könnyű. Tudtam, hogy kéziratári munkámból egyhamar nem lehet kötetes kiadvány, de ha a "torzót", a sajtóbibliográfiát összeállítom, ezzel hasznos, eredményes munkát végezhetek, hiszen még 1952-ben, az 1867-ig elkészült sajtóbibliográfiámra akadémiai jutalmat is kaptam.

Mig én a Hirlaptártól távol voltam, itt nagy változások történtek. A raktárban villany égett. Felépült a "kisvas". A kis osztályok elköltöztek a Puskin utcai épületbe, helyüket megkapta a Hirlaptár. A Zenemítár helyén létesült a mai hirlaptári olvasóterem. Az osztályon késő estig volt olvasószolgálat, reggel korán és délutántól késő estig dolgoztam a raktár mélyén a "torzón", a sajtóbibliográfiámon s otthon is folytattam ezt a munkát, gépeltem. Szerencse, a hivatalos beosztásom nem volt fárasztó, hosszú ideig csak kollacionáltam. Különös, abban az ablakmélyedésben ültem, ahol valamikor régen a "Szinháztörténeti Osztály"-on a könyvtári pályámat elkezdtem.

Ez a kedvező helyzet nem tartott sokáig, pár év múlva az olvasószolgálat csoportvezetője lettem. Nagy hálaival gondolok Deáki Imréné Magda áldozatos segítségére. Bizony így igaz, hogy szinte csak mi ketten tartottuk a "frontot". Ekkor kezdődött az állományvédelem, az anyag olvastatásának korlátozása. "Élet-halál harcot" vívtunk a kutatókkal évekig és egyetlen panaszkönyvi bejegyzés nélkül, ez volt a művészetküzdelmeimet, harcomat a kutatókkal Lakatos Éva [Botka Ferencné] ábrázolta két jelenetképpel:

másikat lásd a cikk végén

Fontos volt az anyagkorlátozás bevezetése is. Én, aki a hirlaptári állomány 30 évvel ezelőtti állapotára nagyon jól emlékszem, tudom, milyen felismerhetetlenségig rongálódott meg a legbecsesebb multszázadi anyag, például a Szinnyi gyűjtemény.

Az olvasótermi és referenz szolgálatom volt a huszonhét évi könyvtári beosztásom közül a legfárasztóbb. Mikor a főosztályvezetőm tudatta, hogy nyugállományba helyeznek, mégis (természetes ez is), hogy elszorult a szívem! Pár nap kellett ahhoz, hogy felmérjem a helyzetemet - értékeljem, hogy szabad, kötetlen munkalehetőség áll előttem, az OSZK mellett és helyett Budapest és Magyarország valamennyi könyvtárában korlátlanul kutatói munkát végezhetek. Megadta nekem az élet, hogy 1972 óta boldog függetlenségben élek, dolgozom minden könyvtárban, befejeztem a "torzót"! Csak lenne annyi időm, hogy azt a sok-sok forrásanyagot, amit egy életen át szüntelen szorgalommal és lelkesedéssel összegyűjtöttem - a többi "torzó"-t is befejezhessem.

Ifju koromban úgy gondoltam, hogy mikor nyugállományba lépek, pihenésül a régi könyvtárról készült képeskönyveket fogom nézegetni. Most tudom, hogy nem kell nekem az emlékezéshez könyvtári útmutató, velem és bennem él a könyvtár multja és jelene. Például, a könyvolvasó-terembe vezető folyosón, a katalógus-szekrény sorok helyén látom nagy, barna szekrényekben a Kossuth-hagyatékot. Ennek a folyosónak a végén volt régen a ruhatár, őre a kedves, öreg Fajkus bácsi, az ő nevét viselte innen, a Kézirattárba vezető Fajkus-folyosó. A mai kézirattári olvasótermet Apponyi folyosónak hívtuk, mert a végén volt az Apponyi terem, a Régi- és Ritka Nyomtatványok Tára. A könyvolvasó referenz-termében volt régen a beiratkozás. Itt elfért a Mikrofilmtár is, Dukony Marika [I. Tóth Zoltánné] képviselte az egész tárat. Egyetemista koromban, könyvtári munkára vágyakozva de sokszor elnéztem, mint rakosgatja Marika a fénykép lemezeket és képeket.

Egyetemista koromban még nem tolongtak az olvasók. A negyvenes években így nem volt anyagrongálódás. Sasvári Dezső egyedül képviselte a Könyvkötő és Restaurátor műhelyt. 1945-ben és még évekig ő egyedül intézte a Gazdasági Hivatal ügyeit is. Igaz, 1945-ben az OSZK-nak kb. hatvan dolgozója volt. Jól emlékszem, amint Dezső, a mostani Katalógizáló Osztály egyik vízvezeték szobájában, kisebb, nagyobb tepsikben áztatta, vízben ringatta a beteg kódexlapokat és papirokat.

Ebben a teremben nekem fontos szerepem volt. Ugyanis 1945-től pár évig a Szakszervezet élelmiszert juttatott a dolgozóknak, ennek az elosztását az OSZK-ban én, a Múzeumban Erdélyi Gizella végezte. Nagy ruháskosárban cipeltük a babot, borsót, lisztet, cukrot stb., a sok "kincset". A csomagok átadását az átvevő aláírásával kellett igazolnom. Még kevés kollégát ismertem név szerint, így történhetett meg az a sajnálatos eset, hogy mikor Pánity Vukoszáva, a neve elé a dr-t is leírta, a csomagokról fel sem nézve, hangosan gondolkodtam: "Itt senki sem doktor csak egyedül egyvalaki, Pánity Vukoszáva." A rámszidult szidalmakból tudtam meg, hogy hiszen ő áll velem szemben. Ezek a "szavak" nemcsak az én személyemnek szóltak, hanem az én egész korosztályom "romlott" ifjuságának.

Ha nem is választékosan étkeztünk, volt mit enni: bab- borsó váltakoz-
va. Hogy növeljük a termést, a félretett bab-borsó szemeket elültettük a Mu-
zeum-udvar kockái közé a földbe. Öntöttük, szépen fejlődött a növény, végül
is titokzatos tulajdonosok tyukjai lelegelték.

A "növényzetünk" pusztulása miatt nem kellett busulnunk, a Múzeum parkja
valóságos veteményes kert volt. A dolgozók kis "háztáji" földet kaptak az épü-
let körül. Reggel és délután ki-ki kapálta, öntözte a "saját" kis "birtokát."

Emlékezés - minden-minden messzi-messzi emlék már. A Múzeum körül virá-
gok pompáznak, a dolgozók veteményes kertjei helyett hatalmas állami gazdasá-
gok termelnek, a régen egyetlen személyből álló "osztályok" ma már sok dolgo-
zót foglalkoztató tudományos szakterületek.

V. BUSA MARGIT

KRÓNIKA

AZ OSZK NEMZETKÖZI KAPCSOLATAI

Olvasóinkat utoljára lapunk 1974/7-8. számában tájékoztattuk munkatársaink külföldi kiküldetéseiről és a könyvtárunkat meglátogató külföldi könyvtárosokról 1974. június végéig. Az azóta eltelt időszak adatait 1974 végéig az alábbiakban ismertetjük, azzal a megjegyzéssel, hogy az 1974-es tanulmányutaknál azok a kiküldetések kerültek előtérbe, amelyek célja hungarika-kutatás, ill. hungarika-gyűjtés volt. Ezeknek az utaknak a fontossága mindenki előtt közismert, hiszen könyvtárunk egyik fő feladata hungarikaállományunk teljesebbé tétele és kiegészítése.

Személycsere keretében történt kiutazások és fogadások

CSEHSZLOVÁKIA

A Pozsonyi Egyetemi Könyvtár és az OSZK közötti 1974-re 40 napban megállapított személycsereegyezmény alapján a Pozsonyi Egyetemi Könyvtárban végzett kutatásokat Berczeli Károlyné, a Színháztörténeti Tár osztályvezetője. Kiutazásának célja magyar vonatkozású színházi dokumentumok felkutatása volt a 18-20. századi pozsonyi színjátszásra vonatkozóan.

A Pozsonyi Egyetemi Könyvtár két munkatársát Márta Fratrikovát és Kamila Fircakovát 7-7 napra fogadtuk. M.Fratriková a nagykönyvtárak szervezőt tanulmányozta, K.Fircaková könyvtárunk bibliográfiai munkájával ismerkedett meg.

A turócszentmártoni Matica Slovenskával közvetlen egyezményben biztosított 14 napos személycserénk volt 1974-ben. Zöldi Péter, a Bibliográfiai Osztály munkatársa 7 napos kiküldetése alatt a Matica Slovenská bibliográfiai tevékenységét tanulmányozta.

Személycserén kívül utazott ki Martinba 2-2 napra a Vizsolyi Biblia cseréjének lebonyolítására Németh S.Katalin és Gera Antal gépkocsivezető. Velük utazott kiadványcsere tárgyalások céljából Vekerdi József, a Nemzetközi Csereszolgálat vezetője.

JUGOSZLÁVIA

A belgrádi Nemzeti Könyvtárral személycserénk 1975-ben 24 napos volt. Munkatársaink közül Úrögdi Györgyné, a Nemzetközi Csereszolgálat csoportvezetője és Kecskeméti István, a Zeneműtár vezetője utazott ki 6, ill. 7 napra. Úrögdi Györgyné kiadványcserével kapcsolatos tárgyalásokat folytatott, Kecskeméti István pedig a magyar vonatkozású zenei anyag felmérése céljából utazott ki.

A belgrádi Nemzeti Könyvtár hat munkatársát fogadtuk. Miográd Zivanov, Milen Nolic és Radmila Radonjic 12-12 napra érkezett hozzánk a retrospektív nemzeti bibliográfia kérdéseinek tanulmányozására. Adem Blaca-t és Aleksander Pejovic-ot 7-7 napra fogadtuk. Radonjic a nagykönyvtárak szervezeti kérdéseit tanulmányozta, Pejovic a Kézirattárban végzett kutatásokat. Vera Radosavljevic 4 napig volt vendégünk, állományvédelmi és reprográfiai kérdéseket tanulmányozott.

A zágrábi Nemzeti és Egyetemi Könyvtárhoz Wojtilla Gyuláné főkönyvtáros 7 napra, Borsa Gedeon tudományos főmunkatárs 14 napra utazott ki. Borsa Gedeon utazásának célja magyar vonatkozású régi nyomtatványok felkutatása volt, Wojtilla Gyuláné a zágrábi könyvtár katalógushálózatát és katalogizáló munkáját tanulmányozta.

Az ujvidéki Matica Srpskával közvetlen személycsere-egyezményünk van, amely a két intézmény szakemberei számára évi 42 napos személycserét tesz lehetővé. Munkatársaink közül az év második felében Bor Kálmán tudományos főmunkatárs utazott ki 5 napra. Utazásának célja jugoszláviai magyar nyelvű és magyar vonatkozású dokumentumok kiválogatása volt az őszi Nemzetközi Könyvvásáron, a cserepartnerektől való beszerzés céljából.

Az ujvidéki Matica Srpska munkatársai közül 10-10 napra fogadtuk Anica Kacanskit és Milena Bikickit. Utazásuk célja vajdasági időszak kiadványok felkutatása volt. Milos Sajnovic ugyancsak 10 napig vajdasági vonatkozású színházi dokumentumokat dolgozott fel a Színháztörténeti Tárbán.

LENGYELORSZÁG

A varsói Nemzeti Könyvtárral fennálló évi 14 napos személycserét - a megegyezés értelmében - 1974-ben a KMK használta fel.

A varsói Nemzeti Könyvtár munkatársai közül Krystina Bankowska-Boberowa-t és Zofia Ratman-Kolanowska-t 6-6 napra fogadtuk. Előbbi a könyvstatisztika és a bibliográfiai feltárás kérdéseiben, utóbbi a tudományos tájékoztatás módszereit illetőleg tájékozódott könyvtárunkban.

NÉMET DEMOKRATIKUS KÖZTÁRSASÁG

A lipcsei Deutsche-Bücherei-el kötött közvetlen egyezmény 28 napos személycserét biztosított 1974-ben. B.Falta Rosemarie h.osztályvezető és Borsos Józsefné tud-főmunkatárs 10-10 napos kiküldetést kapott a Deutsche Bücherei olvasószolgálati és tájékoztató munkájának tanulmányozása céljából. Wix Györgyné, a Gyarapítási Osztály h. vezetője a szerzeményi munka megismerése céljából 8 napot töltött Lipcsében.

A Deutsche Bücherei munkatársai közül fogadtuk Renate Lauk-ot és Brigit Haase-t. R.Lauk a gyarapítási munkát, B.Haase a katalogizálást tanulmányozta könyvtárunkban.

A berlini Deutsche Staatsbibliothek-kal fennálló személycsere keretében Óvári Sándor főosztályvezető 4 napot töltött Berlinben mikrolap-rendszer és a reprográfiai berendezések megismerése céljából.

A Deutsche Staatsbibliothek munkatársai közül hat napra látogatást tett könyvtárunkban Heinz Melnicky, a kötészeti és állományvédelmi munka tanulmányozása céljából. Heinz Gittig kiküldetése is 6 napos volt, a könyvtárközi kölcsönzést és a központi katalógusokat tanulmányozta.

SZOVJETUNIÓ

A moszkvai Lenin Könyvtárból hét napra vendégül láttuk Olga Konstantinovna Krasulina-t, aki a társadalomtudományi információ rendszerét tanulmányozta.

Egyéb kiutazások

Soltész Zoltánné, az RNYT osztályvezetője két hónapos ösztöndíjjal Finnországban hungarika-kutatásokat folytatott. Utjának célja magyar vonatkozású kéziratok és korai nyomtatványok felkutatása volt.

Ónody Miklós, a Mikrofilmtár vezetője 3 napot töltött Kölnben a II. Európai Mikrofilm-Kongresszus alkalmából rendezett Nemzetközi Mikrofilm Kiállítás megtekintése céljából.

A kubai könyvtárügy irányítása és a havannai "José Martin" Nemzeti Könyvtár működése, valamint a két könyvtár közötti kapcsolatok kiszélesítésének lehetőségei tanulmányozása céljából Kubában töltött két hetet Havasi Zoltán főigazgatóhelyettes és Veisse Istvánné, a Nemzetközi Csereszolgálat munkatársa.

Szűcs Jenőné, a Bibliográfiai Osztály vezetője egy hétig a Szovjetunióban volt tanulmányuton. Moszkvában több szovjet információs központot látogatott meg a számítógépes rendszerek megismerése céljából.

Kovács Ilona, a Katalogizáló Osztály h. vezetője szeptemberben az

Egyesült Államokba utazott. A Kent State University által alapított Gombocz István-ösztöndij egyéves kinttartózkodást tesz számára lehetővé.

Nemzetközi kongresszusokon való részvétel

A KGST tagországok Nemzetközi Tudományos Információ Rendszere keretében a következő konferenciák kerültek megrendezésre, amelyeken az OSZK képviselte magát:

A Methodisches Zentrum für Wissenschaftliche Bibliotheken szervezésében a Német Demokratikus Köztársaságban Schwerinben Neubrandenburgban szakértői tanácskozást rendeztek a Nagykönyvtárak automatizált irányítási rendszerének kidolgozása c. kutatási témában. A tanácskozáson Magyarországot az OSZK részéről Havasi Zoltán főigazgatóhelyettes és Ferenczy Endréné főosztályvezető képviselték.

Az Időszaki Kiadványok Automatizált Regisztrációs Szolgálat (IKARSZ) 4. szakértői értekezletén Moszkvában Sebestyén Géza h.főigazgató, Szilvássy Zoltán a KFKK osztályvezetője és munkatársa, Barabás Katalin vettek részt.

Prágában "A tudományos és műszaki irodalom egyszeri feldolgozási technológiájának kidolgozása összehangolt formátum alapján" c. témában és a központi katalógusok kérdésében tartottak szakértői értekezletet. Könyvtárunkat Sebestyén Géza h.főigazgató, Szücs Jenőné, a Bibliográfiai Osztály vezetője, Szilvássy Zoltán osztályvezető és Lengyel Istvánné, a KFKK tud.munkatársa képviselték.

A Nemzetközi Szabványos Azonosító Könyvszámozás (ISBN) és az Időszaki Kiadványok Nemzetközi Azonosító Számozása (ISSN), valamint az Országnev-kódok KGST szabványajánlás-tervezetek végleges kidolgozása és egyeztetése céljából rendezett moszkvai KGST szakértői értekezleten az OSZK részéről résztvett: Fügedi Péterné főosztályvezető, Barta Gábor szakértő és Gazdag Miklósné főkönyvtáros.

A szocialista országok nemzeti könyvtárai szakértői tanácskozásainak sorában a szófiai Nemzeti Könyvtár 1974 őszén Várnában rendezett egyhetes konferenciát az egységes információs nyelv kialakításáról. Könyvtárunkat Kiszely Olivér, a Szakozó Osztály tud.főmunkatársa és Zöldi Péter, a Bibliográfiai Osztály tud.munkatársa képviselték.

Összeállította: Gazdag Miklós

SZERVEZETI VÁLTOZÁS

Könyvtárunk főigazgatója, Óvári Sándor főosztályvezető javaslatára a Kiadványtár a III. főosztály keretéből kiemelve, folyó év március hónapjában közvetlenül a főigazgatóság hatáskörébe utalta.

A Kiadványtár felügyeletével dr. Németh Mária tudományos titkárt bizta meg. Közvetlen beosztottjának feladata a Kiadványtár kezelése, a kiadványok technikai előkészítése, terjesztése és propagandája.

A társadalomtudományi információs rendszer fejlesztésének keretében áprilisban megalakult a Társadalomtudományi Információs Titkárság. Az Országos Széchényi Könyvtár részeként, de közvetlenül a Kulturális Minisztérium Könyvtárügyi Osztályának irányításával működik. Feladata a társadalomtudományi információs rendszer egészének, főként operatív működésének gondozása, s az ezzel kapcsolatos szaktanácsadás.

SZEMÉLYI HIREK ÉS VÁLTOZÁSOK

KITÜNTETÉS

Az Elnöki Tanács dr. Kemény G. Gábor kandidátusnak, az Országos Széchényi Könyvtár tudományos főmunkatársának három évtizedes, eredményes könyvtárosi tudományos munkássága elismeréséül, 60. születésnapja alkalmából a Munka Érdemrend arany fokozatát adományozta.

ÚJ MUNKATÁRSAINK

Babucsik Péter könyvtáros I./Főléspéldány Központ/, dr. Gyurján Istvánné könyvtáros II./MNB Szerkesztősége/, Inotai István könyvtári raktáros /Raktári Osztály/, Kiss Edit főkönyvtáros/KMK Tájékoztatási Osztály/, dr. Kovács Mihályné előadó/Gazdasági Hivatal/, Nagy Lajos tudományos főmunkatárs/Társadalmi Információs Csoport/, Polgár Ernő könyvtáros II./KMK Tájékoztatási Osztály/, Reisenleitner Lajosné előadó I./Gazdasági Hivatal/, Siklósi Györgyike könyvtáros II./Könyvtárközi Kölcsönzés/, Szónyi Éva könyvtáros II./MNB Szerkesztősége/.

ELTÁVOZTAK

Áthelyezéssel: Pászti Ágnes könyvtáros II./Posta Tervező Intézet./

Munkaviszonyuk megszűnt: Komlós Imréné oszt.vez.h., Mórai György könyvtáros II., Papp Sámuel könyvtári raktáros, Soproni Péter gépkocsivezető, Szabados Endre könyvtári raktáros.

ÁTSOROLÁSOK

Osztályvezetőhelyettes: dr.Nagy Zsoltné
Tudományos főmunkatárs: dr.Szigethy Jolán

Könyvtáron belüli áthelyezések: Bálint Nagy Tünde könyvtáros II./Gyáratási Osztály, dr.Borsányi Ferenc könyvtáros I./Főléspéldány Központ, Buzás János könyvtáros I./Olvasó- és Tájékoztatószolgálat, dr.Horváth Istvánné tudományos munkatárs/MNB Szerkesztősége, Koroknai Ákosné könyvtáros I./Kézirattár, Misley Judit könyvtáros II./Kötelespéldány Szolgálat.

TÁJÉKOZTATÁS

F.évi szept.1-től a Könyvkötészet vezetését Rosta Lajosné, a Sokszorosító Üzem vezetője (telefon: 180-433) vette át. A Hírlapkötészet vezetője Samkó Ferencné (telefon: 318-776).Bármilyen kötetzeti munka vállalására egyedül a vezetők jogosultak.

Miután a kötetzetek az év hátralevő részében az eddig átvett munkáktól igen leterheltek, ajánlatos és a kötetzeti vezetők kéri is, hogy bármilyen munka esetén - még az anyagnak oda küldése előtt - előzetesen beszéljék meg velük telefonon kéréseiket.

MUNKÁNKRÓL KÉRDÉSEINKRŐL

BESZÁMOLÓ A NYELVPÓTLÉK BIZOTTSÁG MUNKÁJÁRÓL ÉS A NYELVPÓTLÉK-HELYZET ALAKULÁSÁRÓL

Másfél évvel ezelőtt számoltunk be lapunk hasábjain /OSzK Híradó 1973. 11/12.sz. 231-234.1./ könyvtárunk dolgozóinak nyelvtudásáról, nyelvtanulásáról és a nyelvpótlék rendezésének kérdéseiről. Jeleztük ebben az írásban, hogy a nyelvpótlék összehintézeti érdekeket figyelembe vevő elosztására intézményünk főigazgatója egy négytagu bizottságot hozott létre. /Elnöke: dr.Németh Mária tud.titkár, tagjai: Milhoffer Alajos szakszervezeti bérfelelős, dr.Ráduly Márta személyzeti osztályvezető és Kastaly Beatrix csoportvezető, aki a fiatalokat képviseli./ Ez az együttes 1973 december 28-án kezdte meg munkáját, így elég hosszú idő telt el ahhoz, hogy működéséről, tapasztalatairól, valamint ennek kapcsán a nyelvpótlék /nyelvtudás/ helyzet alakulásáról képet adhassunk.

Kiindulásként idézzük fel az 1973. év végén adott helyzetet, amikor is 73 munkatársunk összesen 91 /ebből 66 felsőfoku és 25 középfoku/nyelvpótlékban részesült.

Az addigi sérelmek ekkora már orvoslást kaptak, így a nyelvpótlék bizottságnak nem kellett alapvető változásokra javaslatokat tennie. Kiforrottan és jóváhagyottan álltak rendelkezésre azok az elvi határozatok is, amelyek alapján a nyelvpótlékok engedélyezését javasolhatta. Az általában adható 5 %-os középfoku és 10 %-os felsőfoku nyelvpótléket saját hatáskörében állapíthatta meg, a csak igen indokolt esetben adható kiemelt összeget /8, ill. 15 %/ mindenkor a főigazgató elé terjesztette jóváhagyásra.

Az említett rendezés után a nyelvpótlék elnyerésének lehetősége többeket ösztönzött arra, hogy kiváló nyelvtudásukat az állami nyelvvizsga letételével is dokumentálják. Így a nyelvpótlék bizottság első határozatai ezeket a jogos igényeket szentesítették. Örömmel szavazta meg a bizottság, a gyermekgondozási szabadságról visszatérő kismamák nyelvpótlékát, már csak azért is, mert ők az otthon töltött három évet arra használták fel, hogy nyelvtudást szerezzenek, illetve a meglévőt még továbbfejlesszék.

A régebben itt dolgozók igényeivel párhuzamosan jelentkeztek az ujonnan alkalmazottaknál felmerült kívánalmak. Miután a könyvtári munka fejlesztése elsősorban az információs feladatok ellátásában, a gépesítés területén és ezekkel kapcsolatban a nemzetközi együttműködés vonalán történt, természetes

hogy új igények ezen típusú munkáknál merültek fel.

Számszerűen és fősztályok szerinti megosztásban vizsgálva az elmúlt évben engedélyezett nyelvpótlékokat, a következő képet kapjuk:

I. fősztály: 5 fő (új nyelvpótlék 1 új, 2 régi dolgozó esetében, 2 emelés középfokról felsőfokra.)

II. fősztály: 2 fő (2 régi dolgozó új nyelvpótlék)

III. fősztály: - -

IV. fősztály: 11 fő (új nyelvpótlék 7 most alkalmazott és 1 régi dolgozó részére, 3 emelés felsőfokra - két esetben nyelvcserével.)

V. fősztály: 2 fő (egy régi dolgozó új nyelvpótléka, egy emelés felsőfokra)

Igazgatóság 1 fő (egy régi dolgozó új nyelvpótléka)

Az elmúlt közel másfél év alatt tehát huszonegy munkatársunk részesült új vagy emelt nyelvpótlékban. /15 új nyelvpótlékból 8 új és 7 régi dolgozóra esik/, és emelésre 6 esetben került sor./ Két ízben viszont a felsőfok helyett középfoku nyelvpótléket állapítottunk meg. Ez az érdekeltek saját és azzal indokolt kérésére történt, hogy összkönyvtári feladatok ellátását (külföldiek vezetése, kísérése, tolmácsolás) nem tudják vállalni.

Az összképet befolyásolja - amit itt most nem részletezünk - hogy a nyelvpótléket élvezők közül többen nyugdíjba mentek, más munkahelyre kerültek át, illetve könyvtáron belül kaptak új beosztást. Így a következőkben - a hullámozást számon nem tartva - az 1975 június helyzetét rögzítjük: ekkor 84 munkatársunk 77 felsőfoku, 23 középfoku nyelvtudás után összesen 100 nyelvpótlékban részesült. /A kimutatásban a részfoglalkozásuk nyelvpótlékát nem vettük figyelembe./

A nyelvpótlékok számának emelkedése világos, különösen ha tudjuk, hogy néhány szükségszerűen nyelvpótléket is feltételező státusz betöltése most van folyamatban és érezhető a nyelvtudás minőségi emelkedése is a felsőfokon nyelvtudók számának növekedésében.

Fősztályonkénti beosztásban a következőket találjuk:

I. fősztály 30 nyelvpótlék (23 felsőfoku, 7 középfoku)

II. fősztály 22 " (20 " 2 ")

III. fősztály	1	nyelvpótlék (1 felsőfoku	-	középfoku)
IV. fősztály	29	" (18	"	11 ")
V. fősztály	13	" (12	"	1 ")
Igazgatóság	5	" (3	"	2 ")
	100	77		23

Kimutatásaink a nyelvtudás nyelvek szerinti összetételét is mutatják:

angol vizsga után	20	(14 felsőfoku, 6 középfoku)
francia "	11	(10 " 1 ")
német "	33	(25 " 8 ")
orosz "	16	(11 " 5 ")
lengyel "	1	(1 " - ")
román "	1	(- " 1 ")
szerb-horvát "	3	(2 " 1 ")
szlovák "	2	(2 " - ")
egyéb nyelvi "	13	(12 " 1 ")

nyelvpótlék kerül kifizetésre.

A másfél év előtti helyzettel összehasonlítva adatainkat, néhány fejlődési irányzatra hívjuk fel a figyelmet:

Az angol, francia, orosz nyelvtudás nagyjából azonos szinten áll, a német viszont örvendetes emelkedést mutat. Nem mintha az 1973.évi 25 pótléket keveselhetjük volna, hanem a nyelvpótlékosok korát kellett aggóva szemlélünk. A németül tudók ui. nagyrészt az idősebb munkatársak sorából kerültek ki, a fiatalok közül alig néhány beszélt e nyelven. Most viszont többen képviselik már a huszonéves generációt.

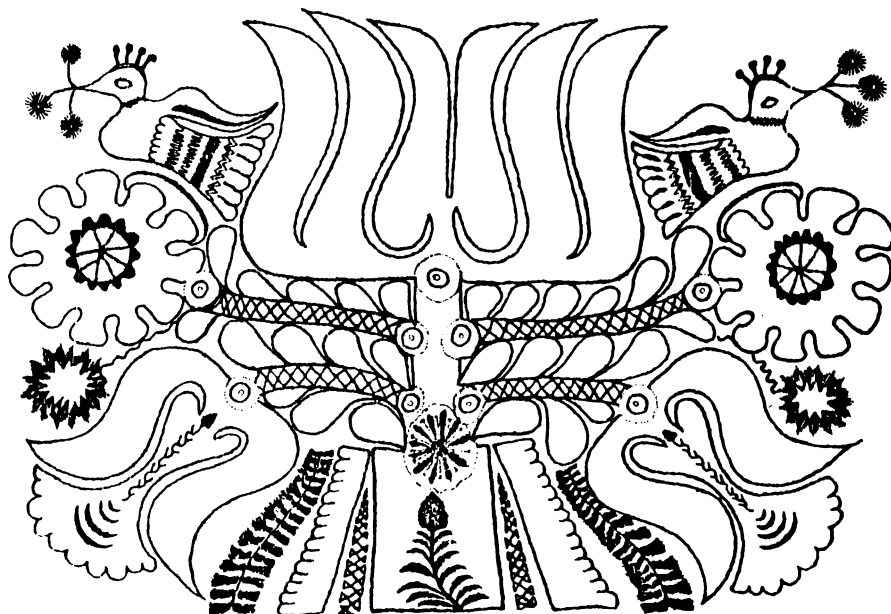
Bennünket különösen érdekel a szomszéd népi nyelvek tudásának alakulása. Ha másfél éve pesszimistán ítéltük meg a helyzetet, ezt most még indokoltabban tehetjük, mert számbeli növekedést itt nem tapasztalunk, és a mozdulatlan számok mögött nagyobb arányú fiatalodást sem állapíthatunk meg.

Köztudott, hogy a nyelvpótlékok kifizetése, meghatározott összeg, az un. nyelvpótlékkeret terhére történik. Így a bizottság a rendelkezésre álló fedezetnek megfelelően hozza döntéseit, sokszor elvileg igent mond, de pénzhiányában nem tudja a pótlék folyósítását kérni. Nagyobb nehézséget ez a szokványos esetekben nem okoz, néhány hónapon belül a jogos összeget mindenkinek sikerült előteremteni. /Erre a felszabadult nyelvpótlékok, ill. a keret évi 3 %-os növekedése ad lehetőséget./ Súlyosabb helyzet áll elő, amikor a könyvtár egyszerre több olyan állást kap, amelynek betöltéséhez eleve csak nyelvtudó munkatársakat vehet számításba /gépesítés, információ stb./ Ezek több-

sége már előző munkahelyén megszerzett nyelvpótlékát is magával hozza. Hogy jól képzett új dolgozók alkalmazásáról emiatt ne kelljen lemondani, de nyelvpótlékek megadása régi munkatársaink kárára se történjék, a legújabb főigazgatói utasítás - egészen rendkívüli esetekben - a keret bővítését lehetővé teszi. A javaslattétel joga a nyelvpótlék bizottságé, az engedélyt az intézmény főigazgatója adja meg.

Értékelve az elmúlt másfél évet, megállapíthatjuk, hogy a nyelvpótlékek kérdésének 1972-ben és 1973-ban történt elvi szabályozása és ennek nyomán való rendezése felszámolta a régebbi anarchikus helyzetet és lehetővé tette olyan rendszer kialakítását, amely a kérések folyamatos elbírálását a realitás alapjára helyezi. A nyelvpótlék bizottság a szakvezetők segítségével, és velük egyetértésben, az igazságos megoldásra törekedve, felelősségét átérezve igyekszik feladatát teljesíteni. Mindennek eredményeként - ha van is egy-egy nyelvpótlék probléma - az OSZK-ban a nyelvpótlék kérdés egészében rendezettnek mondható.

NÉMETH MÁRIA

T Á J É K O Z T A T Ó
A NEM KÖNYVTÁROS BESOROLÁSU DOLGOZÓINK FIZETÉSI HELYZETÉNEK
FELMÉRÉSÉRŐL

A múlt év végén Intézetünk vezetőségének megbízására fölmérés készült a nem könyvtáros dolgozóink fizetési helyzetéről. Pontosabban arról, hogy nincsenek-e hátrányosabb helyzetben a más intézmények, vállalatok hasonló besorolású dolgozóinál és hogy könyvtárosaink nyelvpótlékának rendezése nem kérosította-e meg azokat, akik nyelvpótlékban nem részesülhetnek.

A felmérést a Nyelvpótlék Bizottság végezte.

A vizsgálatról röviden a következőkben számolhatok be:

Fölkerestünk több, hozzánk hasonló intézményt /Egyetemi-, Akadémia-, Szabó Ervin-, Műszaki Könyvtár, Levéltár/ ahol könyvtári alkalmazottaink, és egy pár olyan ipari vállalatot, üzemet /nyomdát, könyvkötő ktsz-t, Fényszöv. stb./, ahol szakmunkásaink bérezésével tehattunk összehasonlítást. Alapul vettük dolgozóink besorolását, szakképzettségét, szaktudását, szolgálati idejét és hasonlókra rákérdezve próbáltunk, amennyire ilyen módon lehetséges, reális képet nyerni. Tudtuk, hogy száz százalékos azonosítást nem végezhetünk, hogy kimutatásaink, következtetéseink nem lehetnek tökéletesek, hiszen nehéz két ugyanolyan képzettségű, képességű, kora, szolgálati idővel rendelkezőt találni a különböző munkahelyeken, hogy minden kétséget kizáró legyen az összehasonlítás; ha minden egyezik is, - különbözőek a munkakörülmények, a munkakövetelmények és már ez is lényegeset módosíthat a számokon. Tudtuk, hogy bizonyos dolgok elkerülhették a figyelmünket, mégis úgy érezzük, hogy a helyzet egészéről igaz, megnyugtató képet sikerült kapnunk.

Tájékoztatómban minden kulcsszámra, a hely rövideje miatt, nem térek ki. Csoportosan ismertetem az egyes köröket. Tehát a következő munkakörökben dolgozókat és foglalkozási ágakat vizsgáltuk:

1./ A Gazdasági Hivatalban dolgozók

a.) A gazdasági legfőbb vezetők, adminisztratív osztályvezetők hasonló fizetést kapnak, mint a többi azonos profilu intézményben; a csoportvezetők, főelőadók és előadók, műszaki ügyintézők valamivel többet kapnak, mint hasonló beosztású kollégáik máshol.

A Gazdasági Hivatal dolgozóinak fizetési helyzetét még egy- éppen a GH által összeállított - statisztikai kimutatás tükrében is vizsgáltuk. E szerint a könyvtári ügyintézők /7021-7030/ fizetési átlaga 2.882.- Ft /220 fő/, addig a gazdasági ügyintézők /7421-7428/ átlagbére 3.095.- Ft /30 fő/. A statisztika szükségszerű torzításait figyelembe véve is kiderül, hogy a gazdasági feladatokat ellátó munkatársak a könyvtárosokhoz viszonyítva, nincsenek hátrányos helyzetben.

b.) A Gazdasági Hivatalhoz tartozó kisegítők, munkásállomány.
Takarítói, ruhatárosi, portási munkakörben dolgozók

E foglalkozási csoport tagjai a 7474 kisegítő II-be tartoznak, de fizetésükkel /1900 Ft/ még ebben a magasabb kategóriában is csak középhelyen állnak a hasonló intézmények sorában. Ajánlatos volna e nehéz beosztásban dolgozók bérét az Országos Levéltár és az Egyetemi Könyvtár magasabb szintjére felhozni, fizetésüknek legkevesebb 100 Ft-os emelésével.

Az e kulcsszámon lévő un. betanított munkások a bérkategóriát messze kinőtték, ezért 250-450 Ft. személyi fizetésben részesülnek.

c.) Szakmunkási munkakörben /asztalos, lakatos, villanszerelő/ dolgozók

A karbantartási munkálatokat ellátó dolgozóink a "kiemelt termelő szakmunkás" kulcsszámba sorolódnak, - bár számukra találóbb kulcsszám volna a "kisegítő I" de ezek a dolgozóink sok évi gyakorlattal, szakmai tudással rendelkeznek, - ez indokolja a bér tekintetében kedvezőbb jelenlegi besorolást.

Az e csoportba tartozók bére az országos szakmai bértáblázat alapján került megállapításra, tehát megfelel az ipari órabéreknek. Az üzemekben ehhez az összeghez természetesen még a prémium is hozzájárul, de ott több műszakban folyik a munka és feszítettebb a tempó is.

d.) Gépkocsivezetők

Fizetési helyzetükkel szándékosan nem foglalkoztunk, mert az ő esetükben a KPM rendelkezései az irányadók.

2./ Restaurátori munkakörben dolgozók

A vezetői besorolásban lévőknek /könyv-, és hírlaprestauráló csoport vezetői/ fizetése megfelelő szinten áll.- A könyvtári segédrestaurátori besorolás rajtunk kívül csak az Országos Levéltárban található. Az e kategóriába tartozók bére nálunk magasabb, mint az OL-ben. Ott viszont minden restaurátornak veszélyességi pótlékot engedélyeztek. Joggal tehetjük fel a kérdést, a mi restaurátoraink miért nem kapnak veszélyességi pótlékot, akik sokkal rosszabb körülmények között, nagyon gyakran penészes anyaggal dolgoznak, amit kézzel fertőtlenítenek. Munkájuk során a fertőzésveszély mellett a vegyszerek mérgező gőzeinek hatása is jelentkezik.

3./ Kötészeti munkakörben dolgozók

Itt a csoportvezetőnek, a kiemelt termelő szakmunkásoknak és szakmunkásoknak a fizetése megfelel a máshol hasonló beosztásban dolgozókéval.

A kötészeti dolgozók bérezését vizsgálva figyelembe vettük a Könyvkötő Szövetkezethnél elérhető kereseti lehetőséget is, és foglalkoztunk az "elszívó hatás" kérdésével. Megállapítottuk, hogy az, aki az üzemi munkát, hajszát, a több műszakot vállalja, az ott többet kereshet, mint nálunk. Ezzel nem konkurrálhatunk. Oda viszont csak az megy, akinél a pénzkeresés az egyetlen

szempont, akik viszont a nálunk levő nyugodtabb munkakörülményeket keresik, nem kívánkoznak a nehezebb, zaklatottabb munkahelyre.

Bár a bérek az egyes csoportokon belül - a hasonló intézményekhez viszonyítva - rendben vannak, a Bizottságnak az volt a benyomása, hogy a szakvezetés nem él a rendelet adta differenciálási lehetőséggel, azaz a 7469-be /szakmunkás/ - soroltak közül az arra érdemeseknek a 7468-as /kiemelt termelő szakmunkás/ kategóriába való átsorolásával.

4./ Sokszorosító munkakörben dolgozók /szakmunkások/

Bérszintjük megfelel az általánosnak.

5./ Mikrofilmes, fényképész munkakörben dolgozók /szakmunkások, műszaki ügyintézők/

A fizetések tekintetében a helyzet náluk a legjobb. Megvizsgáltuk a Fényszövnél adódó kereseti lehetőségeket is. Ott, - a telephelyenként más-más, a megterheléstől függő elosztásban -, még átlagosan 30 % pótdíj is kerül kifizetésre, de magasabb bért éppugy, mint a könyvkötőknél ott is csak a többműszakos munkával lehet elérni.

A műszaki ügyintézők fizetése is megfelel a máshol hasonló beosztásban dolgozókéknak.

6./ Raktárosi munkakörben dolgozók

A különböző könyvtárak adatai alapján megállapítottuk, hogy a kezdő raktárosok nálunk többet kapnak, mint máshol, a régebben e munkakörben dolgozók pedig az átlagos szinten mozognak.

A könyvtári raktáros kulcsszámuk nálunk is, de másutt is többen a kisegítő I. kategóriába kaptak besorolást, ahol a magasabb plafon a legjobb munkaerőket megillető magasabb bérezést lehetővé teszi.

A könyvtári raktárvezető kategóriába történt besorolás sok esetben nem felel meg a dolgozó tényleges munkakörének, számos raktáros béremelését csak az ide való besorolás tette lehetővé. - Az OMKDK-ban magasabb az ide besoroltak bére, - ezen a vonalon bizonyos korrekció nálunk is indokolt volna.

7./ Adrémások

Az adrémások nálunk könyvtáros II. besorolásuk, - pedig a nomenklatura szerint a 7472, azaz kisegítő II-be tartoznának. Jelenlegi fizetésük e kulcsszámokban azonban csak személyi fizetéssel lenne elérhető.

Más intézményekkel nincs összehasonlítási alapunk. Ha a sokszorosítóink fizetésével hasonlítjuk össze béreiket, némi lemaradást tapasztalhatunk.

A felsorolt kategóriák bérezési helyzetének egyenként és személyekre is lebontva történő megvizsgálása után a Bizottság véleményét a következőkben összegezte:

1./ Az OSZK-ban a nem könyvtárosi dolgozók bére megfelel a számbavett rokon intézmények szintjének, annál inkább magasabb, mint alacsonyabb. A nyelvpótlék kérdés rendezése tehát semmiképpen sem hatott hátrányosan bérezésükre.

2./ Méltányossági alapon, - és nem fizetésük kirívóan alacsony mivolta miatt - vetette fel a könyvtári raktárvezetők, adremások és a takarítónők fizetésének felülvizsgálatát.

3./ Viszont nyomatékosan felhívtuk a szakvezetés figyelmét a dolgozók megbecsülését kifejező és magasabb bérezését biztosító besorolási lehetőségek további /pl. restaurátor I./ jobb kihasználására.

4./ A besorolás sokszor nem felel meg a munkaköri beosztásnak és ebből több ellentmondásosság adódik. Érdeemes lenne e téren tiszta helyzetet teremteni, de az új nomenklatura bevezetése esetén ez ugyis megtörténik.

RÁDULY MÁRTA

A MAGYAR NEMZETI BIBLIOGRÁFIA SZERKESZTŐSÉGÉNEK MUNKÁJÁRÓL.

A Magyar Nemzeti Bibliográfia Szerkesztőségének feladata a kurrens magyar dokumentum termés feltárása a nemzeti bibliográfia rendszerébe tartozó kiadványokban. E bibliográfiák megjelentetésével az Országos Széchényi Könyvtárnak, mint a nemzeti könyvtári és könyvtárügyi központi szolgáltatási funkciót betöltő intézménynek az a célja, hogy számot adjon, segédletekkel szolgáljon mind a belföldi, mind a külföldi érdeklődőknek, könyvtárosoknak, kutatóknak, információs intézményeknek a Magyarországon megjelent és külföldön magyar nyelven napvilágot látott publikációkról.

A kurrens nemzeti bibliográfia fogalmát szervezeti és gazdaságossági okokból speciálisan értelmezzük.

A kurrens nemzeti bibliográfiai feldolgozás egyrészt a kiadványok megjelenését lehetőleg gyorsan követő /félhavi/ füzetekben való regisztrálást, másrészt pedig a füzetek anyagának éves kumulálását jelenti. Végül itt említjük meg a kurrens feldolgozásra alapozott 10 /esetleg 15/ éves összegezők kötelezettségét is.

A "nemzeti" kiadványok közül teljességre és gyorsaságra törekvően dolgozzuk fel a Magyarországon bármilyen nyelven megjelenő kiadványokat; a külföldi magyar nyelvű és vonatkozású publikációk esetében azonban erős válogatásra kényszerülünk és be kell érniük vagy a kurrens /negyedéves/ füzetekben való közléssel, vagy a többéves összegező megoldással, a két közlési mód együttes megvalósítására nincs lehetőségünk.

Igy a szerkesztőség által közrebocsátott bibliográfiai jegyzékek a könyvekre (tankönyvekre), évkönyvekre, nem folyóiratjellegű időszak kiadványokra, térképekre, zeneművekre, zenei és szöveges hanglemezekre, valamint az analitikus bibliográfiákban a folyóiratcikkek nyilvántartására terjednek ki. Problémát jelent azonban a teljesség kérdése. Az ezzel kapcsolatos problémák részben a kötelespéldány beszolgáltatás hiányaiból, részben pedig a feldolgozási "kűszöb" meghatározásából adódnak. A bibliográfiák szerkezete, a feldolgozás módja - az adott dokumentumtipusok és a regisztrálásukra alkalmas kiadványok által megkövetelt módosításokkal - a rendszeren belül egységes. A bibliográfiai tételek azonos szabványok alkalmazásával készülnek /magyar szabványok, hiányuk esetén az ISO vonatkozó szabványainak figyelembevételével/, elrendezésük az ETO szakjelzeteiből alkotott azonos szakcsoportokba többszörös besorolással /szakutalók/, a szakcsoportokon belül betűrendben történik. A betűrendes (szerző - közreműködő - cím - testületi név - földrajzi név) mutató és a speciális mutatók egységes szabályokon alapulnak. A bibliográfiai kiadványok egyforma szerkezete a használók munkáját egyszerűsíti és gyorsítja.

A bibliográfiák összeállítása, szerkesztése a Magyar Nemzeti Bibliográfia Szerkesztősége feladata, de eredményes munkáját csak a Könyvtár többi osztályával való jó együttműködés biztosíthatja. A feldolgozó szalag megelőző állomásai a Kötelezpéldány Szolgálattól a Szakozó Osztályig, a Raktári Osztály, a Zeneműtár és Térképtár, OSZK Hungarica Koordinációs Bizottság, valamint a kiadványok megjelentetését és terjesztését elősegítő Sokszorosító Üzem és Kiadványtár összmunkája alapján juthatnak el a nemzeti bibliográfiák füzetei, kötetei a könyvtárosokhoz, kutatókhoz.

A szorosabb értelemben vett bibliográfiai munkák két főbb munkaterületre oszlanak

- a leírások elkészítésére /cimleírás -szakozás/;
- a szerkesztés szellemi és technikai tevékenységeire.

A Szerkesztőség feldolgozó munkát csak a Könyvtárban egyedi feldolgozást nem nyerő dokumentumok /folyóiratcikkek, egyes évkönyvek/ esetében végez. A más osztályok által feldolgozott, a bibliográfiák gyűjtőkörébe tartozó kiadványokról meghatározott időszakokban leírás-másolatokat kap, a leírt kiadványok autopszián alapuló ellenőrzése biztosított. Mind a Szerkesztőségben készülő, mind az egyéb osztályoktól érkező cimleírásokat gyűjtőköri és bibliográfiai szempontu revízióknak vetjük alá. A megfelelő kiegészítésekkel, ill. változtatásokkal, szakutalózási, mutatózási és tipográfiai jelzésekkel ellátott leírások időszakonként /félhavonként, negyedévenként/ összegyűlő mennyiségéből az Osztály szerkesztésre kész kéziratot állít elő. /A sokszorosításra kerülő kézirat leiratása az Osztály IBM executive filmszalagos írógépein történik. A leírás helyességét kétszeri korrektúra ellenőrzi./ A "kéziratok" többnyire szak- vagy betűrendbe rendezett cédulák, amelyek a bibliográfiai- és ~~szak~~ szerkesztés, valamint a végső javítások elvégzése után végleges leírásra /negyedévi kiadványok, ill. betűrendes mutatók/, vagy montírozásra kerülnek. A kéziratok cédula-formátuma egyrészt a rugalmas kezelést, másrészt a többszöri /füzetek - kumulált kötetek/, vagy többféle kiadványban /MNB - másodfoku bibl./ való felhasználást teszi lehetővé.

A Magyar Nemzeti Bibliográfia Szerkesztősége évente 6-8 bibliográfiai füzetet ill. kötetet jelent meg, kb. 5700 lap terjedelemben. A Szerkesztőség periodikus kiadványairól évente magyar - francia nyelvű "Tájékoztató..." készül. A kb. 100 lap terjedelmű füzetben ismertetjük az egyes kiadványok gyűjtőkörét, szerkezetét, speciális szabályait. Közöljük a nemzeti bibliográfiák szakcsoportjait; a tárgyszavak jegyzékét; a cimleírásokban használatos szó- és testületi névrövidítéseket, valamint a feldolgozott folyóiratok rövidítés-jegyzékét. Ez utóbbi az adott tárgyidőszak /évfolyam/ jelentősebb magyar periodikumai, ill. külföldi magyar nyelvű periodikumai jegyzékének szerepét is betölti. A Szerkesztőség létszáma 23 fő, ebből a bibliográfiai füzetek előállításában részt vesz 16, a kumulatív kötetekben 2 munkatárs. Öt munkatárs a Gépesítési csoport tagjaként a nemzeti bibliográfiák számítógépes rendszerének előkészítésével foglalkozik.

Az MNB szerkesztőség kiadványai

a/ Bibliográfiák a Magyarországon megjelenő publikációkról

Magyar Nemzeti Bibliográfia /1946- /

éves kumulációja Magyar könyvészet /1961- /

Gyűjtőköre a Magyarországon megjelenő könyvjellegű kiadványokra, évkönyvekre, térképekre és atlaszokra terjed ki. Teljességre törekszik, de az OSZK gyűjtemény-határaitól függően bizonyos típusú kiadványok leírásait /csoportos vagy egyszerűsített feldolgozású anyag, bizalmas kiadványok/ az MNB félhavi füzetek és éves kumulációja nem közli.

A bibliográfiai leírások alapanyaga a köteles-futószalag katalógus-leírásainak mellékterméke. A gyűjteményes kötetek analízis-leírásait a **Katalogizáló** Osztály készíti, ezeket a Szerkesztőség munkatársai ellenőrzik. Mind a leírások kiegészítésénél, mind az analízistételek revíziójánál a bibliográfia rendszerének követelményei szerinti változtatásokat kell végrehajtani /személynév formák, testületi- és földrajzi nevek idegen nyelvi megfelelőinek megállapításai/, a bibliográfia melléklap-rendszavait kijelölni, a speciális megjegyzéseket feltüntetni.

A bibliográfiai tételek tartalmukban és elrendezésükben azonos módon jelennek meg a füzetekben és a kumulatív kötetekben. A tárgyidőszakban megjelenő kiadásváltozatokról összevont leírásokat közölnek. A többes besorolás jelzésére azonos szakutalókat használnak, a nagyobb tárgyidőszakok egy műre vonatkozó szakutalóit értelemszerűen összevonják, vagy kiegészítik /pl. egy mű különböző műfaji átdolgozásainak jelzésére/.

A félhavi bibliográfiák betűrendes mutatója kumuláltan kerül az éves kötetek mutatójába, ez utóbbiban a közölt tételekre vonatkozó tárgymutatóval és sorozati mutatóval, kiadói jegyzékkel egészül ki.

- A tervezett számítógépes bibliográfia gyűjtőkörére és szerkezetére vonatkozó ismertetést ld. OSZK Híradó. 1974. 1-2. 6-7.1.

Magyar Zeneművek Bibliográfiája /1970- /

A Magyar Nemzeti Bibliográfia melléklete. Folyamatosan regisztrálja a Magyarországon megjelenő zeneműveket és zenei hanglemezeket a beérkező kötelespéldányok Zeneműtárban készített leírásai alapján. A leírások részletes szakjelzetet kapnak, melyek alapján a bibliográfia tizenhét szakcsoportba rendezi anyagát. Az egyes csoportok két részre oszlanak: zeneművek /kották/ és hanglemezek. A csoportokon belül a sorrendet a betűrend szabja meg. A leírások tételszámozottak.

A bibliográfia évi 700-800 tételét negyedéves füzetekben közli. A füzetekhez mutató /név-, cím-, előadói- és sorozati/ csak az évi negyedik számhoz kapcsolva összesítetten jelenik meg.

1970-ig, a negyedéves füzetek megindulásáig a zeneműveket és hanglemezeket a Magyar Nemzeti Bibliográfia és a Magyar könyvészet közölte. Az új

kiadvány megindulásával közvetlenebb együttműködés alakult ki a Zeneműtárral, a felelős szerkesztő Vavrincez Veronika, a Zeneműtár, a technikai szerkesztő Gál Julia, az MNB Szerkesztőség munkatársa lett.

Magyar könyvészet. Tankönyvek /1965/66- /

A Magyar Nemzeti Bibliográfia és a Magyar könyvészet válogatása során elhagyott, az Országos Széchényi Könyvtárban egyszerűsítetten feldolgozott egyetemi és tanfolyami jegyzetek, tankönyvek összegyűjtését és feltárását szolgálja. Megjelent kötetei egyben az OSZK jegyzetkatalógusának szerepét is betöltik, könnyítve ezáltal a katalógusok zsufoltságán, a katalógusszerkesztők munkáján.

Első ízben 1968-ban jelent meg, s ekkor az 1965-66-os évek anyagát tartalmazta, a kétévenként megjelenő további kötetek a következő tárgyidőszakok /1967/68; 1969/70/ anyagát dolgozták fel.

A bibliográfiai leírások a Katalógizáló- és Szakozó Osztályon készülnek, a speciális bibliográfiai feladatokat a Tankönyv bibliográfia szerkesztője végzi.

A bibliográfia szerkezetileg két fő részre tagolódik:

- az alap- és középfoku tankönyvekre;
- egyetemi és főiskolai tankönyvekre, jegyzetekre.

Elrendezése szakrendi, a szakcsoportokon belül a rendszavak betűrendjében, tételszámozva közli anyagát. A tételek besorolása egyszeri, a kiadványra legjellemzőbb szakcsoport szerinti. A rokontémájú szakcsoportokat általános szakutalók kapcsolják össze. A rendszó megválasztása az alap- és középfoku tankönyvek esetében egységesen a cím, a felsőoktatási tananyagban a magyar címleirői szabvány utasításai szerint a szerző vagy a cím. A leírások egyszerűsítettek, nem közlik a kiadásjelzést, illusztrációt, méretet, sorozatcímét, megjegyzésadatai csak a felhasználó iskola típusára és osztályára utalnak. A bibliográfia törzsrészét betűrendes szerzői és címmutató, tárgymutató és iskolatípus-mutató egészíti ki.

A magyar bibliográfiák bibliográfiája /1956/57- /

A másodfoku bibliográfia igénye az általános és szakbibliográfiák számának növekedésével merült fel. Ehhez járultak a nem önálló műként, hanem folyóiratcikk formájában, vagy más mű függelékeként megjelent bibliográfiák és a tudományos cikkek jegyzetanyaga. A bibliográfiák e nagy tömegében az e igazodást a bibliográfiák bibliográfiája könnyíti meg.

Az első magyar másodfoku bibliográfia, az 1956/57-es évek anyagával 1960-ban jelent meg. A kétéves periodicitású kötetek lényegében megegyeznek a mai kötetek szerkezetével, a változást a bibliográfiai tételhatár szűkítése jelentette.

A bibliográfia tartalmazza a Magyarországon megjelent önálló és rejtett bibliográfiákat. Terjedelmi korlátozás nélkül felveszi az önállóan kiadott bibliográfiákat, a személyi bibliográfiákat és a könyvek fejezeteihez kapcsolódókat. Felveszi az 50 tételhatárt túlhaladó, teljes bibliográfiai értékű

/szerző, cím, impresszum/, könyvekben, folyóiratokban közölt irodalomjegyzékeket. A tárgyidőszakban megjelenő bibliográfiai és dokumentációs jellegű folyóiratokat függelékben közli.

A tételek gyűjtése egyrészt a nemzeti bibliográfia egyéb kiadványaiban megjelent leírások kiválogatásával, másrészt a Hírlapfeldolgozó Osztály nyilván tartásainak és a Kisnyomtatványtár csoportosan kezelt erre vonatkozó anyagának átnézésével történik. Az önálló bibliográfiák leírásai annotációval egészülnek ki.

A bibliográfia szakrendi elrendezésű, a tételek többszörös besorolást nyernek. A törzsanyagot és a folyóiratjegyzéket rövidítésjegyzék, betűrendes, mutató, tárgymutató és tartalommutató egészíti ki.

Magyar könyvészet. 1961-1975.

Az előző ciklus /1945-1960/ folytatása, a Magyar könyvészet éves kötetének összegezése. Gyűjtőkörében változó: csak a könyvjellegű kiadványok leírásait közli, a térképek, zeneművek, zenei hanglemezek a ciklusbibliográfia külön kötetekben kerülnek közlésre. Anyagát azonban kiterjeszti a kumulációs kötetekben meg nem jelentetett, késedelmesen beérkező kötelespéldányokra, a megjelenés idején bizalmasként kezelt, de a bizalmasság elévülésével már közölhető kiadványok leírásaira, valamint a törzsanyag összeállítása után kiütköző hiányok pótlására: erre elsősorban a sorozatba tartozó művek és egy-egy mű különböző kiadásai között lévő intervallumok hívják fel a figyelmet. A hiányok pótlása a Kisnyomtatványtár, a Zárolt Kiadványok Tára, szükséges esetben más könyvtárak anyagának alapján lehetséges.

A bibliográfia kéziratként felhasználja a Magyar Nemzeti Bibliográfiának és az éves Könyvészetnek sokszorosítás után lebontott bibliográfiai tételeit és szakutalóit, valamint a kiegészítések leírásait, a szépirodalmi művek pótlólagosan elkészített analiziseit. A szerkesztés e leírásokon alapul, autopsziát csak azoknak a problematikus cimleírásoknak egyeztetésére végzünk, melyek a tárgyidőszakban bekövetkezett cimleírásai gyakorlat és ETO jelzettek megváltozását tükrözik. Pl. a szerzőség szabályaiban bekövetkezett változás, a testületi címfej lehetőleg torzításmentes megkonstruálása, általában az az irányzat, hogy a nemzetközi könyvtári szabványokhoz közeledve, a címlapot tükröző, az eredeti művet könnyen azonosítható leírásokat hozunk létre. Ezeknek a szempontoknak az egybehangolása a tételek összeszerkesztésekor sok nehézséget okoz, különösen a többkötetes és sorozati kiadványoknál, vagy az egyes művek újabb kiadásainak összevont leírásánál. Ezt a munkát az egész anyag kb. 5-6 %-ára kiterjedően csak az eredeti mű és a tétel egybevetése során lehet elvégezni.

A ciklusbibliográfia anyagát az ETO jelezeteiből kialakított 1000 szakcsoportba rendezi. A tervezett kötetek felosztása:

- Általános művek. Vallás. Filozófia. Társadalomtudományok
- Természettudományok. Orvostudomány. Mezőgazdaság
- Műszaki tudományok. Technika

- Nyelvtudomány. Irodalom
- Művészetek. Földrajz. Történelem
- Betűrendes mutató

A kötetek megjelenése /az egy fős szerkesztőség további létszámfejlésztése esetén/ 1980 körül várható. Jelenleg a 4. és 5. kötet szerkesztése, szépirodalmi gyűjteményeinek elemző leírása folyik.

Magyar Folyóiratok Repertórium /1946- /

A Magyar Folyóiratok Repertórium a tudományos és ismeretterjesztő publikációk elemző bibliográfiai feltárása. Tájékoztatást kíván nyújtani a Magyarországon - évente legalább két alkalommal-megjelenő periodikumok közleményeinek tartalmáról. Teljességre - az anyag nagy mennyisége, gyakran efemer volta miatt - nem törekedhet. A bibliográfia tájékoztató funkcióját figyelembe véve mind a feldolgozásra kiválasztott folyóiratcímek, mind a folyóiratok cikkei között egységes szempontok szerint összeállított szabályzat alapján válogat. Az évi 1500-1600 periodikumokból kb. 500 tudományos, műszaki és ismeretterjesztő folyóiratot dolgoz fel. Nem kerülnek repertorizálásra a hivatalos lapok, üzemi lapok, képes- és divatlapok stb. A hírlapok közül csak a Népszabadság, Magyar Nemzet, Népszava és a Magyar Hírlap szerepel.

A kiválasztott folyóiratokból nem dolgozza fel a népszerűsítő cikkeket, az efemer közléseket, könyvismertetéseket, kiállítási, színházi beszámolókat, eseteleírásokat, gyártmányismertetéseket és a szépirodalmi közleményeket.

A kiválasztott folyóiratok cikkeinek feldolgozása a Raktári Osztálytól átvett kötelempéldányos periodikumokból a Szerkesztőségben történik. A Repertórium csoport feldolgozó munkáját segíti elő az OSZK és más könyvtárak között megkötött együttműködési szerződés, amelynek értelmében az egyes tudományos nagykönyvtárak saját feldolgozásu cikkanyagukat a kiadvány szerkesztéséhez átadják. A beérkezett leírások bibliográfiai szempontu adaptációját a Csoport munkatársai végzik. A részletes cimleírásokat egyszerűsített szakozás egészíti ki. A feldolgozás rendjét a periodikumok beérkezése szabja meg. A cimleírás, szakozás, a mutatótétételek kijelölése és a cikk tartalmának megfelelő szakcsoportba sorolása után a technikai szerkesztők közreműködésével áll össze a Magyar Folyóiratok Repertóriumának félhavonként megjelenő száma, amelynek három fő része: a bibliográfiai leírások szakcsoportokba rendezett törzse, az adott füzetben feldolgozott kiadványok jegyzéke és a betűrendes mutató.

A Repertórium évente 20-25.000 cikk cimleírását közli. Kumulált köteteket nem készít, csak az éves index segíti elő a füzetekben való eligazodást.

b/ Külföldön megjelent magyar nyelvű és magyar vonatkozású kiadványok

Magyar könyvészet. Külföldi magyar nyelvű könyvek. 1961-1970.

A külföldi hungarikumok anyagának nyilvántartása a Magyar Nemzeti Bibliográfia Szerkesztősége Hungarica Munkaállomásának katalógusaiban történik. Az anyagot különböző forrásokból gyűjti /a varsói bibliográfiai szerződés értelmében a partner országoktól, valamint az OSZK Katalógizáló Osztályától, Gyarapítási Osztályától stb./ A katalógusok három fő részre tagolódnak: Hung.1. /magyar nyelvű művek/; Hung.2. /magyar szerzők idegen nyelven megjelent művei/; Hung.3. /magyar vonatkozású művek/. A katalógusokból eddig a magyar nyelven megjelent művek anyagának rendezése történt meg: országonként, ezen belül a szerzők vagy címek betűrendjében. E nyilvántartás képezi alapját a külföldi hungarikumok bibliográfiai feltárásának.

A Magyar könyvészet ciklusbibliográfia-sorozata először a külföldön magyar nyelven megjelent kiadványok bibliográfiai köteteivel egészül ki. A tárgyidőszakban megjelent anyagot öt kötetben, az alábbi elrendezésben jeler teti meg:

- Románia.
- Csehszlovákia.
- Jugoszlávia.
- Szovjetunió. Lengyelország. Bulgária.
- Egyéb országok anyaga. /lelőhelyjegyzék/.

A címek gyűjtése az OSZK katalógusain kívül az adott országok nemzeti bibliográfiáinak leírásain is alapul. A bibliográfiák szerkesztése a leírások alapján, a nemzeti bibliográfia rendszerével egybehangzó módon történik. A kötetek szakrendbe rendezett törzsanyagát betűrendes mutató egészíti ki.

A ciklusbibliográfiák eddigi munkálatai az első két kötetre terjedtek ki:

- Románia. A bibliográfia nyomdai kézírata elkészült.
Megjelenése 1975-re várható.
- Csehszlovákia. Az anyaggyűjtés, behasonlítás a OSZK katalógusába, a cimleírás egységesítése elkészült. Jelenleg a gyűjteményes művek elemző leírása, valamint a szerkesztés folyik. Megjelenése 1976/77-re várható.

Külföldi Magyar Nyelvű Folyóiratok Repertórium /1972- /

A bibliográfia a külföldön megjelenő magyar nyelvű folyóiratok /tudományos, irodalmi és szaklapok/, bizonyos napilapok mellékleteinek cikkeiről közli leírásait. Gyűjtőköre az OSZK külföldről beszerzett folyóiratanyagán alapul. Feldolgozását a folyóiratok beérkezése szabja meg. Mind a folyóiratokban, mind az egyes folyóiratok cikkeiben válogat. Tanulmányokat, közérdekű cikkeket, magyar művekről írott ismertetéseket dolgoz fel. A feldolgozott

cikkek leírását szükség esetén annotációval egészíti ki.

A Repertórium negyedévenként jelenik meg. Az egyes füzetekhez a feldolgozott folyóiratokról és a leírásokhoz tartozó mellékletekről mutató készül. Egy-egy évfolyam anyagában a keresést a külön füzetként megjelenő éves betűrendes mutató segíti.

Hungarica Külföldi Folyóiratszemle /1971- /

Dokumentációs kiadvány. Feldolgozza a külföldi tudományos vagy egyéb szempontból jelentős folyóiratokban idegen nyelven megjelenő közleményeket.

- tartalmukban magyar vonatkozású cikkeket;
- magyar szerzők tanulmányait;
- magyar és magyar vonatkozású művek ismertetéseit.

A dokumentációs szemle anyagát külső munkatársak megbízás alapján gyűjtik. A leírások egyszerűsítettek, de a bibliográfiai adatokat címfordítások és szükség szerint bővebb annotációk vagy értékelő referátumok egészítik ki. A szemle elrendezése szakrendi, a hungarika típusoknak megfelelő alcsoportosításban. A füzetekhez a feldolgozott folyóiratok jegyzéke és betűrendes mutató készül. Megjelenik negyedévenként.

A szemle szerkesztője dr. Szentmihályi János, szerződésben megbízott munkatársként. A kiadvány technikai előállítását a Magyar Nemzeti Bibliográfia Szerkesztősége biztosítja.

Az egyes részeket írták: BANGHA KATALIN, GÁL JULIA, GAJTKÓ ÉVA,
HOFFER REZSŐNÉ, MIKÓ LAJOSNÉ, ORVOS MÁRIA,
SZÜCS JENŐNÉ, ZÖLDI PÉTER.

/Magyar Nemzeti Bibliográfia Szerkesztősége/

MULTUNK ÖRÖKSÉGÜNK

KÖNYVAUKCIÓ, MINT KÖNYVTÁRI BEVÉTELI FORRÁS - Adatok a 20-as évek könyvtörténetéhez -

Az első világháború nyomorúságából az 1918/19-es forradalmi korszak kibontakozást ígért, de a sok jóval biztató eredmények megsemmisítése után, majd a trianoni békeszerződés, az egyre inkább kiéleződő gazdasági válság, s a vele együtt járó rohamos infláció nyomán az Országos Széchényi Könyvtár - mint minden kulturális és tudományos intézményünk - hónapról-hónapra súlyosabb helyzetbe került, fennmaradása, léte szinte kérdésessé vált. Az általános válságon belül fokozta területünk gondjait a vallás- és közoktatásügyi minisztérium által képviselt művelődéspolitikai súlytalansága és bürokratizmus is.

A nemzeti könyvtár akkori vezetői és munkatársai - hogy mentse a menthetőt - a huszas évek elejétől kezdve különféle, nem egyszer kilátástalannak tetsző kísérletekbe kezdtek a könyvtár anyagi helyzetének javítására, hiszen az állami költségvetés nyújtotta pénzügyi eszközök szinte nevetségesen csekélyek voltak, s különben is a napról-napra rohanó és fékezhetetlen infláció az utólag kifizetett költségvetési összegeket szinte a semmivel tette egyenlővé. Ezért kellett a külföldi folyóiratok előfizetését több mint 80 százalékkal csökkenteni s a könyvek vételét csaknem teljesen megszüntetni.

Ebben a valóban kétségbeejtő helyzetben az OSzK akkori igazgatói /Melich János, Hóman Bálint, Lukinich Imre egyetemi tanárok/ helyesen ismerték fel, hogy az egyébként ingyenes hazai kötelezpéldány-szolgáltatásból eredő könyv-, folyóirat-, hírlap- és aprónyomtatvány-gyarapítás mellett - a külföldi kiadványok beszerzésének átmeneti és kényszerű elhanyagolásával - könyvtárunk számára a külföldi hungarikumok beszerzése a döntő fontosságú, mindenképp a felvidéki, erdélyi, délvidéki magyar nyelvű kiadványok biztosítása. Természetesen a változott történeti-állami helyzet miatt ezeket a nyomtatványokat most már vásárlás útján kellett - sok adminisztratív nehézség mellett - megszerezni. Ehhez azonban a vállalkozó kedv mellett elsősorban pénzre volt szükség.

Sok mindennel próbálkozott az OSzK vezetősége, hogy legalábbis a minimálisnak mondható anyagi forrásokat biztosítsa.

Ezuttal a "pénzszerzés" egyik érdekes módját kívánjuk bemutatni: a hazai

könyvaukciókon való részvételünket, nem olyan értelemben, mint napjainkban, midőn illetékes munkatársaink mint vevők jelentkeznek az árveréseken, hanem olyan formában, hogy könyvtárunk eladóként lépett az üzleti porondra.

2

Hogy az OSzK nélkülözhető duplumait, többes-példányait nemcsak a szokásos cserére lehet fölhasználni, hanem szükség esetén "kereskedni" lehet velük, pénzzé lehet tenni őket, mégpedig nem az egyre romló, mint értéktelenebb papirkoronára, hanem - amint ma idézőjelben szoktuk mondani - "konvertábilis" valutára, már a huszas évek legelején is fölmerült. Melich János igazgató és munkatársai 1920-tól kezdve nem egy kísérletet tettek, hogy a világháborús korszak, továbbá a Tanácsköztársaság aprónyomtatványainak, plakátjainak nálunk fölösleges többes-példányait külföldi gyűjtőknek, könyvtáraknak svájci frankért, stb. adják el. A nemzetközi könyvpiac akkori zilált viszonyai, a kapcsolatok megteremtésének nehézségei miatt ez az akció csak korlátozott eredménnyel járt annál is inkább, mert az akkori pénzügyminisztériumi bürokrácia elvette az OSzK vezetőinek kedvét attól, hogy ezen a rögzös uton járjanak.

De az ötlet mégsem merült feledésbe, s 1924-ben a gyakorlati megoldások iránt fogékony Lukinich Imre igazgatósága alatt más formában ugyan, de ismét fölszínre került.

Nem járunk messze az igazságtól, ha föltételezzük, hogy Sikabonyi Anta. könyvtárnok - Lukinich igazgató joggal becsült munkatársa - volt a sugalmazója annak a gondolatnak, hogy az OSzK értékes, de nélkülözhető régi duplumait, többes-példányait árverésre bocsássa. A Lantos részvénytársaság /Lantos Adolf könyvkereskedés és antikvárium/ ugyanis a huszas években megindította könyv- és kézirat-árveréseit, Sikabonyi Antal pedig kapcsolatban állt a Lantos-céggel /pl. az 1924-ben megindult, Lantosék kiadásában közreadott "Magyar Bibliofil Szemle" szerkesztője volt./

Tény, hogy már 1924-ben fölvetődött az a gondolat, hogy az OSzK régi könyvállományának értékes, de nélkülözhető többes-példányait nem a hagyományos könyvtárközi csere útján kell hasznosítani, hanem az újra divatba jött könyvaukciókon eladóként kell jelentkezni, hogy az így befolyó pénzen külföldi /volt magyarországi/ hungarikumokat lehessen vásárolni/ld. mindezt részletesen: OSzK Irattár 7/1926, 141/1926 sz. iratokat/. Az anyag kiválogatására - Hóman Bálint főigazgató egyetértésével - Lukinich Imre könyvtárigazgató elnöklete alatt bizottság alakult. Ennek Havran Dániel, Gulyás Pál, Isoz Kálmán főkönyvtárnokok, Sikabonyi Antal és Rédey Tivadar könyvtárnokok voltak a tagjai.

A bizottság gondos munkát végzett: hogy az egykori ajándékozók, örökhatóság szándékát ne sértse, eleve kikapcsolta a hagyaték, alapítvány vagy ajándék útján idekerült példányokat; föltétel volt az is, hogy a könyvtárnak teljes értékű és kifogástalan példánya legyen az árverésre javasolt kiadványból. Az így kiválasztott könyveket átvizsgálta még Hóman Bálint főigazgató, tovább-

bí az un. "Széchényi-könyvtári szaktanács" /ez a főigazgató elnöklete alatt működött, tagjai a következők voltak: Angyal Dávid egyetemi tanár, Kollányi Ferenc preláthuskanonok mint műértő tanácsstag, Lukinich Imre könyvtárigazgató, Végh Gyula, az Iparművészeti Múzeum főigazgatója és Havran Dániel főkönyvtárnok mint szakreferens./

Az OSzK igazgatósága e szaktanács beleegyezése alapján még 1924 októberében szerződést kötött az aukciót lebonyolító Lantos Könyvkereskedelmi részvénytársasággal. A főbb pontok a következők voltak:

- a Lantos r.t. semmiféle költséget nem számít fel az OSzK terhére az aukcióval kapcsolatban;
- az OSzK megbízottjának joga van a saját tárgyait illető árverés lebonyolításának ellenőrzésére, részt vehet az árverésen;
- az ármegállapítás az OSzK igazgatójának beleegyezésével történik;
- a Lantos r.t. kötelezi magát, hogy az árverés folyamán igyekezni fog kereskedelmi tapasztalatait és összeköttetéseit arra fordítani, hogy az aukció a könyvtár részére minél nagyobb anyagi sikerrel járjon.

Az említett könyvtári munkabizottság 1924 és 1925 folyamán sorozatos üléseken vizsgálta meg a szóba jövő anyagot; a javaslatokat a rendelkezésünkre álló adatok szerint Hóman Bálint főigazgató szigorúan bírálta felül, végül a magasszintű szaktanács 1926 január 25-én tartott ülésén a következő döntést hozta: 285 művet bocsát árverésre, ebből 25 őnyomtatvány, 44 1711 előtti hungarikum, 161 1711 utáni hungarikum, 55 külföldi mű.

Az aukció 1926 február 3-5 között folyt le, az OSzK-t Havran Dániel és Isoz Kálmán képviselte. "Amikor szükségesnek látszott, jobb árak elérése céljából Isoz Kálmán résztvett az árverésben." Az árverés svájci frankban folyt /1 sv.fr. = 13.500 papirkorona/. Mint az OSzK irattárában olvassuk /7/1926.sz./, a rossz gazdasági viszonyok miatt nem volt a várt nagy érdeklődés, nem jelent meg olyan nagyszámu árverező közönség, mint az kívánatos lett volna, Az anyagnak kb. csak a fele talált új gazdára, de az anyagi siker ennek ellenére is jelentősnek volt mondható. Részleteiben a következő eladások történtek:

5 őnyomtatvány	71.685.000 korona
24 1711 előtti hungarikum	23.304.000 "
83 1711 utáni "	17.423.000 "
24 külföldi mű	5.889.300 "

összesen 136 mű 118.301.300 korona

E csillagászati - inflációs - összeg átszámításához a következőket kell udnunk: 1925 végén, 1926 elején 1 svájci frank 13.500 papirkoronát ért, s az 1925.XXXV.t.c. rendelkezése szerint az 1927 január 1-én életbelépett új, stabil pénzegység, a "pengő" 12.500 papirkoronának felelt meg. Így tehát - a megfelelő átszámítással - a könyvaukción 9.464 pengőt eredményezett könyvtárunk számára.

Sok volt-e ez, vagy kevés? A "jó" pengőt tekintve az akkori viszonyok között nem lebecsülendő összeg lett volna, ha az OSzK adóssága nem súlyos. Ugyanis a Gazdasági Hivatal értesítése szerint /104/1926.sz./ a könyvtár tartozásainak

összege meghaladta a 230 millió koronát / = 18.400 pengőt/. Hogy ez a deficit hogyan, miből állt elő, konkrét adatunk nincs, de ismerve az akkori viszonyokat, bizonyos következtetéseket mégis levonhatunk. Az első - amire már utaltunk - a napról-napra fokozódó infláció: hiába kapta meg a könyvtár igen szerény költségvetési összegeit, ezek a számlák kifizetésekor már alig értek valamit. Bármennyire takarékoskodott az OSzK, mégis voltak kötelező fizetni valók /a kevés külföldi folyóirat-előfizetés, sorozati és folytatásos munkák vétele, hungarikumok, kéziratok, levéltári anyagok vásárlása, a Magyar Könyvszemle kiadási költségei, az "üzemi" kiadások, stb./ És talán ebben az idézett gazdasági hivatali értesítésben szerepet játszhatott az a szinte kötelező megfontolás is, hogy az aukció bevételeit a könyvtár - legalábbis pénzügyileg - ne értékelje túl. /Hogy a pontosan nem ellenőrizhető deficitet ki miből hitelezte, nincs rá adatunk./

Az viszont tény, hogy Lukinich Imre igazgató lehangolt fogalmazásu körlevélben azt közölte a könyvtár osztályvezetőivel, hogy az OSzK az aukció pénzből nem tudja a GH által jelzett hiányt fedezni /ismételjük meg: a 9.464 pengő bevétellel szemben állítólag 18.400 pengő az adósság.../. Így tehát - jelzi a könyvtár igazgatója - a közeljövőben semmiféle vásárlásra nem kerülhet sor. Valószínű, hogy itt taktikai megfontolások is szerepet játszhattak: ne képzeljék a könyvtár osztályvezetői, hogy az aukció anyagi eredménye valamiféle lényeges javulást hozott volna... A szakmájukért lelkesen dolgozó könyvtárosok túlzott optimizmusát kissé mérsékelni kellett.

3

Kétségtelen, hogy az OSzK munkatársai mellett Lantosék is komoly munkát végeztek. Ki kell emelnünk a Lantos r.t. alkalmazásában dolgozó dr. Braun Róbert szakmai munkáját: az ő kitűnő teljesítménye volt az a színvonalas aukciós kiadvány, amit az érdeklődők rendelkezésére bocsátottak:

Lantos R[észvény]-T[ársaság] aukciója, 5.
A Magyar Nemzeti Múzeum Széchényi Könyvtá-
rának duplumaiból és néhány más gyűjtemény
könyveiből. Bp. 1926, Hungária ny. 75,8 l.

Érdeemes szóról-szóra idézni az izléses kiadvány előszónak tekinthető bevezető sorait:

"E katalógus anyagának jórésze a Magyar Nemzeti Múzeum Könyvtárának duplumai-
ból került ki. A Múzeum Könyvtárának
műveire külön is felhívjuk az aukcio-
náló közönség figyelmét. Nem csupán
az anyag értékességénél fogva, hanem
abból az alkalomból is, hogy ezuttal
először kerülnek nyilvános árverésre
a Múzeum Könyvtárának másod-, illetve
harmadpéldányai. A könyvek barátai
ilymódon valóban becses művekhez jut-
hatnak, de ugyanakkor egyben kínálko-
zik a lehetőség arra is, hogy az or-
szág első kulturintézetének fejlődé-
sét elősegítsék."*

*E ritka, a könyvtárunkban jelenleg lappangó kiadványt dr. Birkás
Endre osztályvezető lekötelező szíveséggel kölcsönkép megsze-
rezte egy antikváriumból.

1926 augusztus 3-án zárta le az OSzK és a Lantos r.t. hivatalos jegyzőkönyvben /640/1926 sz./ az aukció már ismertetett anyagi ügyeit. A könyvtár igazgatója megállapította, hogy a "nevezett céget az aukció sikeréért elismerés illeti meg."

Lukinich Imre igazgató és munkatársai az aukción visszamaradt, el nem keltkönyvek eladásával tovább próbálkoztak. 1926 április folyamán - igen kevés eredménnyel - az Árverési Csarnok aukcióján kísérleteztek. Ennél jobban végződtek az egyedi eladási próbálkozások. Egyrészt egyes hazai antikváriumok /pl. Ranschburg Gusztáv/, másrészt magyarországi- és külföldi /angliai/ könyvgyűjtők vételei révén további 5.224 pengő értékű könyvet tudtak eladni. Így - ismét az új pengőben számolva - 14.708-ra emelkedett a bevétel.

Ez az összeg még mindig nem fedezte a már említett un. adósságot, mely elsősorban az akkori inflációs viszonyok következménye volt.

Hogy az OSzK /és a Nemzeti Múzeum/ igen nehéz anyagi-pénzügyi helyzete valamivel jobbra forduljon, újabb ötlet merült föl, Lukinich Imre igazgató erről így írt: "...a könyvtári dotáció semmiesetre sem elég. Hóman főigazgató ur, hogy ezen a nehéz helyzeten segítsen, azon fáradozik, hogy megalakítsa a Múzeum Barátainak Körét."

A Magyar Nemzeti Múzeum Barátainak Egyesülete /a Múzeum szervezeti keretébe tartozott akkor az OSzK is/ 1926 május 21-én tartotta alakuló közgyűlést. A Széchenyi-család fölhívására - ez természetesen sugalmazott, de a hagyományokhoz illő szerep volt, nem is méltatlan! - megalakult az a "társadalmi egyesület", mely a Nemzeti Múzeum erkölcsi és anyagi támogatását tűzte ki működése céljául.

Végső soron az OSzK részvétele az akkori Lantos-féle aukción nem üzleti vállalkozás volt, hanem a nemzeti könyvtári feladatok szolgálatában állt: az igen nehéz anyagi viszonyok között valamilyen szerény alapot próbált teremteni a külföldi hungarikumok beszerzésére - a nélkül, hogy ez akció sértette volna a könyvtár gyűjteményi érdekeit.

Ez az árverés és a nyomában járó eladások másra is fölhívták a figyelmet - ha ugyan az intézkedésre jogosult és kötelezett kormányzati szervek ezzel törődtek volna -, arra, hogy az ország nemzeti könyvtára szinte képtelen hivatásának eleget tenni. Önerejéből - akkori vezetőinek és könyvtárosainak helytállásából - a könyvtár mégis megpróbálkozott azzal, hogy az igen nehéz gazdasági viszonyok között is ügyeljen a művelődés, a tudomány könyvtári gondjaira, felelősségére a hungarikumok begyűjtésében.

HARASZTHY GYULA

A Soproni Szemle 1974. évi 4. számából (352-353. l.) vesszük át a következő cikket, amely - témájánál fogva - minden munkatársunkat érdekelhet.

Kovács József László

Petrik Géza feljegyzései a Magyar Könyvészet születéséről

A soproni könyvkereskedés története még megíratlan. Kezdeteit az eddigieknél korábbra kell helyeznünk, hiszen Lorenz Helmb könyvkötő raktári jegyzéke 1637-ből az eddig ismert adatoknál korábbi üzletszerű könyvkereskedésre utal. Viszonylag rendezettebb ismereteink a XIX. század soproni könyvesboltjairól vannak, Csatkai Endre és Verbényi László közleményei tájékoztatnak az 1802-ben alapított Kilián Károly-féle könyv- és műkereskedésről, majd az 1815-ben létesült Wiegand Károly-féle könyvesboltról. Mindkét könyvkereskedés megélte a XX. századot, utódörökösök útján a Kilián könyvesbolt utolsó tulajdonosa Nagy Magda volt (üzletét 1944-ben érte bombatalálat), a Wiegand könyvesboltot utózára Schwarz Károly könyvesboltjaként ismerjük, ez az üzlet fennállt 1948-ban történt államosításáig.¹

Sopronban kezdte könyvkereskedői és könyvészeti munkásságát a hazai bibliográfia jelentős személyisége, Petrik Géza. Munkásságáról, soproni indulásáról és későbbi tudományos tevékenységéről Hiller István írt összefoglalást folyóiratunkban. Gondos tanulmányát is kiegészítik Petrik saját kezű feljegyzései, melyekből megtudjuk, hogy Petrik az "Österreich-ungarische Buchhändler-Correspondenz" számára kezdte bibliográfiai adatgyűjtését. Sajnos, nem tudjuk, hogy a két soproni könyvkereskedés közül melyikben dolgozott 1864-ben a 19 éves fiatalember. Pedig nem lenne érdektelen, ki az a könyvkereskedő Sopronban 1864-ben, aki ilyen munkára bírja ifjú alkalmazottját!²

1

Lorenz Helmb könyvjegyzékét a GySML.2.sz. levéltára (Sopron) őrzi. Lorenz Helmb kompaktor-könyvkereskedő hagyatékának teljes jegyzéke a Protocollum Judiciarium 1637. évi kötetében olvasható, szövegét kiadásra készíttem elő. A XIX. századi soproni könyvkereskedésről, a XIX. századi könyvesboltokról Sopronban Csatkai Endre: Régi magyar könyvgyűjtők, könyvesboltok és olvasó kabinétek. Magyar Könyvszemle 1939, 1. sz.; Verbényi László: Az első soproni könyvesbolt, SSz. 1939, 80-81; uő.: A második soproni könyvesbolt. SSz. 1939, 175-176.

2

Hiller István: Nemzeti bibliográfiánk megteremtőjének és családjának soproni kapcsolatai (SSz. 1966, 344-350); Petrik János Jakabról, Petrik Géza apjáról vö. még: Hamar Gyula: A soproni ev. ígéhirdetők. Soproni evangélikus gyülekezeti lap 1942. márc. 29.

A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Magyar Irodalomtörténeti Intézetének könyvtárában van a Petrik-bibliográfiák néhány olyan kötete, melyekbe keletkezésükkel kapcsolatos feljegyzéseket rótt a szerző. A kötetek Petrik hagyatékából kerültek az intézet tulajdonába. A bejegyzésekre Bán Imre egyetemi tanár hívta fel a figyelmet, a közlés lehetőségéért neki tartozom köszönettel. A Magyar Könyvészet 1860-1875 címlapján a megjelenési év (1880) mellé Petrik kiegészítéseként feljegyzi, hogy az első füzet március folyamán jelent meg. Ez előtt a szennylevélen a következő szöveg olvasható:

"Ez volt az első könyvem. Hozzáfogtam 1864. november 4-ikén (pénteki napon), mint 19 éves fiatal ember. Az anyag akkor az "Oesterreich-ungarische Buchhändler-Correspondenz" részére készült, de később, a hetvenes évek közepén, mikor elhatároztam, hogy közzéteszem könyvalakban a sajátmagam gyűjtött adatokat, fölhasználtam a közös ügyek anyagot is.

Az 1.füzet megjelent 1880 márciusában a Magyar Könyvkereskedők Egyesülete költségén, a befejező füzet pedig 1885-ben. Nyomatott 800, szóval nyolcszáz példányban.

Csakhamar nélkülözhetetlen kézikönyv lett úgy a könyvkereskedelem, mind a könyvtárak részére, és mégis - jellemző a magyar viszonyokra - négy évtizednek kellett lemorzsolódnia, mire azt mondhatjuk, hogy a saját kézi-példányomon kívül ez az utolsó! Bpest, 1918.január 2. Petrik Géza."

A Magyarország Bibliográfiája 1712-1860 első kötetében Petrik másik önvallomása olvasható, bizonyítékként a szerző szép, munkás életének:

"12 esztendeig dolgoztam ezen a munkán. Ezidő alatt megtagadva magamtól minden szórakozást, naponként 18 órát szántam munkára s 4 órát alvásra. Kivétel volt vasárnap és ünnepnap előtt való éjjel: akkor 5 órai alvást engedtem meg magamnak.

Magam irtam minden betűt, az eleitől az utolsóig. Magam nyomattam ki a munkát, magam szerveztem a terjesztést, magam végeztem az expediciót, magam az incassot, mert kiadóink közt nem akadt egy sem, aki vállalkozni mert volna erre a - szerintük - "őrült" spekulációra. Így született meg a "Petrik".

Budapest, 1917.november 6.

Petrik Géza"³

Petrik teljesítményének felméréséhez kommentár nélkül csak annyit fűzünk hozzá, hogy a Magyar Könyvészet 1911-1920 című kötet az Országos Széchényi Könyvtár Bibliográfiai Osztályának munkája, melyet két kötetben Kozocsa Sándor 1939-1942-ig rendezett sajtó alá. Az 1920-1940-ig terjedő időszak kézikönyve ma is hiányzik. A magyar könyv 500.évfordulóján nem árt rámutatnunk a soproni indítású Petrik Géza önfeláldozó tevékenységére, melynek kezdetei ugyancsak Sopronba vezetnek.

³A két közölt szöveg közül az elsőt Petrik Géza még egyszer, 75.születésnapján leírta. Ez a szöveg, az általunk közölt változat, a Magyar Könyvészet 1860-1875, az OSzK-ban, Quart, Hung. 4137 számon őrzött példányban található. Ennek a szövegnek utolsó adata a következő: "Irtam 1919.október 3-ikán, születésem 75-ik évfordulóján." Így a mi szövegünk az első fogalmazás. Az OSzK-ban található példány szövegét Kozocsa Sándor a Magyar Könyvszemle 1963/258.lapján Petrik Géza vallomása címmel kiadta. A második közlésünk azonban teljesen ismeretlen.

TÁJÉKOZÓDÁS

AMERIKAI DIÁKÉLET MAGYAR SZEMMEL.

Hosszú ideje készülök egy részletes beszámolóra, de az első három hónap olyan tempóban telt el, hogy alig volt lélegzetvételnyi időnk. Végre túl vagyunk az első nagyon nehéz perióduson, amikor az élethez való alkalmazkodás és a munka szinte minden percünket lefoglalta. Most már némi összegezésre is lehetőség nyílik az eddigi tapasztalatok alapján.

Minden gond és erőfeszítés ellenére rendkívül élveztem az eddigi időszakot, s bizom benne, hogy az elkövetkező hónapok is ilyen érdekesen és hasznosan telnek majd el. Az itteni tanszék igen nagy gonddal és figyelemmel kísérte munkámat, s minden emberi segítséget megadott ahhoz, hogy eredményesen dolgozhassak.

A tananyag rendkívül érdekes, sok újat mond az amerikai könyvtárügyről, az itteni könyvtárgépesítésről, elméleti alapjairól, az általános kutatási módszerekről. Maga az oktatás módszere sem érdektelen, meglehetősen különbözik a mi hagyományainktól. Sokkal inkább hasonlít az egyetemi szemináriumi munkára, mint az általunk ismert előadásokra; utóbbiak száma nagyon csekély, csak néhány professzor él ezzel a módszerrel. Leginkább előre megadott olvasmányok alapján folynak az előadások és viták. Ezek során rendszeresen rákérdeztek a magyarországi viszonyokra és én igyekeztem megfelelő tájékoztatást adni. Számítottam erre, hoztam magammal néhány könyvet és statisztikát. Bár sokat lehet tanulni ebből a módszerből, azt hiszem ennek és az európai hagyományoknak az ötvözete lenne az igazán jó megoldás. Mindenesetre úgy érzem, otthon szerzett alapjaink miatt nem kell szégyenkeznünk. Az azonban rendkívül érdekes, milyen szerepe és nagy jelentősége van az itteni szellemi életben az egyetemnek, s ezen belül milyen sajátos helyzete és feladatai vannak a könyvtárnak. Nem kevésbé izgalmas az egyetemi reformok és a társadalmi mozgalmak összefonódása: mennyiben köszönhető a mai oktatási forma a hatvanas évek egyetemi mozgalmainak, a vietnami háború visszhangjának, s a tudományosság koncepciója változásának.

Maga a könyvtárosképzés teljesen beilleszkedik az itteni oktatási rendszerbe. Az egyetemi tanulmányi éveket kettéosztják egy alsóbb szintű (Undergraduate) és egy szakképzési időszakra, amely tulajdonképpen a felsőfokú képzettséget nyújtja. Ezt az időszakot "graduate tanulmányok"-nak nevezik, én is ezt végzem.

Ennek keretében, ha az első három hónapban megfelelő tanulmányi színvonalat sikerül elérni, egy év alatt meg lehet szerezni a Master fokozatot. Sokan azonban elhúzzák másfél-kettő, esetleg három-négy évig is. Bár a képzés amerikai hagyományok szerint szabad választási lehetőséget ad a diáknak a felveendő tantárgyakat illetően, sokkal több előírás van, mint gondolnánk. Bizonyos óraszámot kell hallgatni (átlagban heti 10-16 óra), bizonyos alapvető előadások felvétele kötelező, minden választást a diák köteles tanácsadó professzorával megbeszélni, s a tanulmányi időszak végére mindenki köteles egy "szakdolgozatot" készíteni. Az én tanácsadóm Guy A. Marco, a dean, azaz a "tanészékező prof".

Az év negyedévekre (10 hetes időszakokra) tagolódik, az időszak közepén és végén vizsgákat tartanak (gyakorlatilag 5 hetenként, azaz az év folyamán nyolc alkalommal). Ezek írásbeli vizsgák - tesztek, vagy dolgozatok. Emellett minden professzor rendszeresen elhalmozza a diákokat otthoni feladatokkal, igen sok kötelező olvasmánnyal. Minden előadó számára köteles a diák egy nagyobb (10-20 oldalas) szemináriumi dolgozatot készíteni. Ezt gépelve kell beadni, szigorú módszertani előírásoknak megfelelően. Az írógép beszerzése, s a dolgozat megfelelő formában való legépelése nem kis feladat számunkra. A vizsgák minden szünet nélkül, rendszerint az utolsó órán követik az oktatási periodust, s megesik, hogy egy nap két vizsgát is kell tenni. Így csak folyamatos felkészüléssel lehet a megfelelő vizsgaeredményeket elérni.

A helybeli egyetemi könyvtár kitűnő intézmény. Rendkívül szép, néhány éve épített, 10 emeletes létesítmény. Tagja az Ohio College Library Center által létrehozott automatizált könyvtári rendszernek. Ez remek lehetőséget ad arra, hogy helyben tanulmányozzuk a rendszer működését. Ezen kívül néhány tanulmányi kirándulás keretében sikerült egy-két környező könyvtárat is meglátogatni. Különösen érdekes volt számomra a pittsburgi Carnegie Public Library, amely közel száz éves intézmény. Nagyon tanulságos volt gépesített katalogizálási rendszerük, a hagyományok és az új technika összeegyeztetésére való törekvésük, hozzáállásuk, nyilatkozataik. Ezt a kirándulást kérésre, külön számomra szervezték meg. Láttuk ezen kívül Columbusban az Ohio State Library gépesített kölcsönzési rendszerét, információs központját és az itteni orvosi könyvtár automatizált tömör raktári rendszerét. Remélem, lesz még alkalmam néhány intézményt megnézni, bár ezek a kirándulások többnyire emberi szivességeken épülnek, az itteni közlekedési nehézségek miatt. Tavasszal Washingtonban lesz egy hetes könyvtári gyakorlat. Remélem meg tudom oldani, mert a szerzett tanulmányi kirándulások költségeit többnyire magának a diáknak kell viselnie.

Volt alkalmam több helyi könyvtárosegyesületi ülésen is részt venni, Clevelandban és itt Kentben. Témáik, szellemük, vitamódszerük igen érdekes volt.

Az iskola sokkal több lehetőséget nyújt, mint amennyi egy évbe belefér, de megpróbálok azokba a programokba is bekapcsolódni, amelyek nem tartoznak az én profilomba de érdekesek. Van itt például egy rendkívül jó előadás-sorozat az iskolai könyvtárakról, és nem lenne érdektelen a "media centerekről" sem egy kicsit többet tudni.

Szeretnék egy kicsit hungarika ügyben is körülnézni. Nagyon sok érdekes dokumentum van itt, s remek lenne gyűjtőmunkát végezni. Amennyire lehet, megpróbálom az egyetemi feladatokat ilyen tárgykörből választani. Segít ebben, hogy a könyvtáros tanszék mellett működik egy "Center for Ethic Studies" és én itt vagyok asszisztens. Persze a napi munkám során más feladatokkal kell foglalkoznom, de tájékozódni lehet munkaközben az itteni ethnikumok kutatásának állásáról.

Maga az egyetem ma rendkívül szép és békés hely. Amerikai viszonyokhoz képest Kent elég biztonságos is. A város kicsi település, egyetlen érdekessége az egyetem. Ez azonban az amerikai egyetemek tipikus módján egy külön város a város mellett. Ligetes, dimbes-dombos területen körülbelül 30.000 diáknak ad otthont. Kollégiumok, kisebb lakótelepek, s az oktatási épületek alkotják az u.n. campust. Sokan a campushoz közvetlenül csatlakozó kertváros házaiban laknak. Ez valamivel olcsóbb, de a közlekedés és egyéb kiadások miatt majdnem ugyanolyan anyagi terhelést jelent, mint a diákszálló. Mivel a könyvtár reggel 8-tól éjjel 1/2 12-ig tart nyitva, s az esti órák különösen alkalmasak a munkára, érdemes közel lakni. Így záráskor könnyen haza lehet sétálni.

Napközben, oktatási időszakban (szombaton, vasárnap és tanítási szünetek kivételével) busz is közlekedik a campuson és a városban. Ezt az egyetem tartja fenn az általunk befizetett pénzből. - Minden negyedév elején újból be kell iratkozni és megfelelő beiratkozási díjat (a mi esetünkben 100 dollárt, a többit az iskola fizeti) le kell tenni.

Egyébként mivel elvileg bárki, bármilyen szakterületen szerzett megfelelő előképzettséggel bekapcsolódhat a képzésbe, a diákok összetétele mind életkor, mind szakképzettség tekintetében rendkívül változatos. Zenésztől matematikusig van itt minden szakma, a legidősebb diák 58 éves. A többség azonban 25 és 40 között van. A legtöbb néhány évi munka után, amikor megkereste a tanulás költségeit, jön vissza, hogy megszerezze a felsőfoku képzettséget.

Az emberek és diákok rendkívül kedvesek és segítőkészek. A külföldi diákokkal külön e célra létrehozott hivatal foglalkozik. Adminisztrációs és emberi problémáktól kezdve, társadalmi események szervezéséig mindennel törődnek. Így viszonylag sokféle megfordultunk, sok családot, több helybeli társadalmi eseményt láttunk. A külföldi diákok többsége a Távols Keletről és Afrikából jött, Európából tudtommal én vagyok az egyetlen. Így Amerikán kívül még ezekről az országokról is lehet némi ismeretet és benyomást szerezni.

Amerika megismerése túl nagy feladat, az ország méretei és az élet összetettsége csak bizonyos felismerésekre ad lehetőséget, különösen ilyen körülmények között, mint ahogy mi élünk itt a campuson, egy viszonylag mester-séges és szelektált környezetben. Azonban így is érdekes és tanulságos, s a társadalmi célok, tendenciák sok tekintetben megmagyarázzák szűkebb szakmánk törekvéseit.

Nagyban és egészében nagyszerű dolog ismét diáknak lenni és csak a saját művelődésünkkel törődni. Nem kevésbé érdekes ennek a világnak a megismerése. Remélem, mindaz, amit itt látok és hallok, hasznosítható lesz otthon is, s majd nemcsak az én saját hasznomat és örömet szolgálja meg.

KOVÁCS ILONA

NEMZETKÖZI RÖVIDÍTÉSEK
MINI-SZÓTÁRA

Kezdetben volt a könyvtárterem, sőt teremkönyvtár. A fejlődés - melyet akkoriban még nem lehetett rohamosnak nevezni - a muzeális gyűjteményhez hasonló teremkönyvtárat az olvasókra orientált könyvtár, majd a könyvtárhálózat fogalmával váltotta fel. A könyvtárhálózatok egyre inkább nemzeti viszonylatúvá integrálódtak, ma is úgy működnek, hogy a nemzeti könyvtárügy egészét tartják szem előtt. A fejlődés legújabb fázisa a nemzetközi szintű könyvtári és információs összefogás, olyan rövidítések tömegét hozza magával, amelyek minden könyvtárosnak ugyanazt kell értenie.

Ezért üdvözlő örömmel a szerkesztőség a most bemutatásra kerülő rövidítési mini-szótárt. E c s e d y Judit kötötte csokorba számunkra egyetlen kiadvány, Anderson, Dorothy: Universal Bibliographic Control c. munkájából. Kiegészítéseket örömmel veszünk, különösen hasznos volna egy hasonló összefoglalás a KGST országok információs összefogásának terminológiájából.

AACR	Anglo-American Cataloging Rules /1967/
AACR/BT/	Anglo-American Cataloging Rules, British Text. Az angol nyelvű katalógizálási szabályzatok, amelyek ugyan több pontban eltérnek egymástól, de amelyek bizonyos, meglehetősen jelentős mértékű nemzetközi szintű egyetértést, sikert eredményeztek.
AGRIS	International Information System in Agriculture. A FAO által létrehozott nemzetközi indexelő szolgálat, amely a szakterület nemzetközi kooperációját valósítja meg.
BIOSIS	Biological Indexing Service

- CAS Chemical Abstracts Service. A két nagy, nemzetközi teljességre törekvő kivonatoló, indexelő, annotáló szolgálat egyre sikeresebben valósítja meg a biológiának ill. a vegyészetnek valamennyi folyóiratát felölelő ismertető munkáját.
- FAO Food and Agriculture Organization. Az Egyesült Nemzetek mezőgazdasági és élelmezési világszervezete.
- IAEA International Atomic Energy Agency. A Bécsben székelő nemzetközi atomenergia ügynökség.
- IBY International Book Year 1972. Nemzetközi könyvvév, amely a könyvtermés integrált, nemzetközi szintű tervezésének és hasznosításának elindítását tűzte ki célul és eredményeket is hozott.
- ICCP International Conference on Cataloguing Principles. Az IFLA által 1961-ben rendezett konferencia, amely a katalogizálás alapelveit vitatta meg. A nemzetközi egységesítés terén az utóbbi husz esztendő egyik legjelentősebb lépésének számít.
- IMCE International Meeting of Cataloguing Experts 1969. A Kopenhágában, katalogizálási szakértők részvételével rendezett konferencia határozatot fogadott el a bibliográfiai leírások egységesítésére, részint nemzetenként egy-egy nemzeti központ által, másrészt nemzetközi szinten, nemzetközi szabvány, ill. gépi adatfeldolgozásra alkalmas eljárás formájában.
- INIS International Information System for Atomic Energy. Az IAEA egységes, nemzetközi érvényű szabályzattal rendelkező információs rendszere. Egységes bibliográfiai leírásokkal dolgozik, minden tagja egységes transliterációt használ stb.
- ISBN International Standard Book Number, nemzetközi szabvány könyvszám, amely egyetlen számkombinációval határoz meg egy kiadványt, oly módon, hogy egyúttal a megjelentető országot, ill. kiadót is meghatározza.

- ISBD/M/** International Standard Bibliographic Description for Monographs. Monografikus jellegű kiadványok bibliográfiai leírásának nemzetközi szabványa, amelynek létrehozását az IFLA katalogizálási bizottsága javasolta központi katalógusok és nemzeti bibliográfiák egységesítése érdekében. Tervezete el is készült és 70 országhoz jutott el véleményezésre.
- ISBD/S/** International Standard Bibliographic Description for Serials. Ugyancsak az IFLA javaslatára létrejött tervezet folyóiratok, periodikus kiadványok nemzetközi szinten történő azonosítására. Meghatározza az azonosításhoz szükséges adatokat és azok sorrendjét a bibliográfiai leíráson belül. Ezáltal lehetővé teszi az időszaki kiadványok egységes, következetes nemzetközi nyilvántartását, amely egyéb szükséges adatokkal tetszés szerint kiegészíthető pl. katalógus célokra.
- ISDS** International Serials Data System. A párizsi központtal működő rendszer az UNISIST keretében jött lére. Meghatározza az időszaki kiadványok fogalmának kritériumait, kifejleszt és gondoz egy nemzetközi periodikum-nyilvántartást, biztosítja az információk nemzetközi cseréjét időszaki kiadványok vonatkozásában.
- ISSN** International Standard Serial Number. Időszaki kiadványok azonosítását szolgáló szabvány periodikum szám.
- LASER** London and South Eastern Library Region. Anglia könyvtárközi kölcsönzési együttműködésre szervezett legnagyobb könyvtári társulása, amely gépi uton, az ISBN-re alapozva vezeti lelőhelyjegyzékeit.
- MABI** Maschinelles Austauschformat für Bibliotheken. A nyugatnémet gépi adatfeldolgozási és csere-rendszer.

- MARC** Machine Readable Catalog. A Library of Congress által kidolgozott, gépi adatfeldolgozásra alkalmas címleírás.
- MARCAL** Ugyanennek Latin-Amerikára kidolgozandó változata.
- MONOCLE** Projet de Mise en Ordinateur d'une Notice Catalographique de Livre. A MARC-nak francia megfelelője, amely azonban nem azonos a MARC-cal
- RAK** Regeln der alphabetischen Katalogisierung. Az új német címleírási szabályzat, amely a porosz instrukcióival szemben forradalmi jelentőségű, s kiterjed a személynevek és testületek valamint címek gépi uton történő betűrendezésének kérdéseire is.
- REPLICA** Reunion de Expertos - Proyectos LILIBU-CATACEN. Szakemberek találkozója, amelyen különböző latinamerikai gépi információs programok /LILIBU - List of Books for Latin American University Libraries; CATACEN - Centralized Cataloging, Latin American Project/ szükségleteire való tekintettel javasolták a spanyol és portugál nyelv sajtósságaihoz alkalmazkodó címleírási program, a MARCAL kidolgozását.
- SUPERMARC** Nemzetközi gépi kommunikációs formátum, amely lehetővé teszi, hogy az egyes országokban alkalmazott gépi feldolgozásra alkalmas formátumokat /MARC, MONOCLE stb./ könnyen lehessen nemzetközi formátumra átfordítani.
- UBC** Universal Bibliographic Control. Az IFLA által kezdeményezett, egyetemes bibliográfiai tájékoztatásra, nemzetközi információ-cserére és ennek ellenőrzésére alkalmas rendszer. Nemzetközi szabvány alapján, egységes formátumban, meghatározva az alapvető bibliográfiai adatokat és azok sorrendjét, az egyetemes cserét és az azonnali felhasználhatóságot kívánja biztosítani.

World Science Information System. Kormány-szintű tervezet, természettudományos és alkalmazott tudományok körébe tartozó információk nemzetközi cseréjének megvalósítására. Az UBC-vel egymást kiegészítik, az UBC azonban átfogóbb, mert nemcsak a természettudományokra terjed ki.

BERECZKY Lászlóné: A betűrendes leíró katalógus szerkesztése a közművelődési könyvtárakban. [Közread. az] Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ. Bp. Népművelési Propaganda Iroda. 1974, 106 l.

A könyv szerzőjének ez a közelmúltban megjelent műve a közművelődési könyvtárakban folyó munkák számára immáron a nyolcadik módszertani segédkönyv, amelyek e tevékenységek különböző területeit kívánják elméletileg megalapozottabbá, példákkal érthetőbbé és egységesebbé tenni.

A kiadvány kiindulási alapja az MSZ 3423 címléirési szabvány és Horváth Magda: A katalogizálás alapjai c. mű. A Bereczkyné könyvében található meghatározásokon és az alkalmazott példákon természetesen érződik a Párizsi Nemzetközi Katalogizálási Konferencia ajánlásainak hatása és a készülő új magyar címléirési szabvány előszela. De lényegében a mű csak a jelen gyakorlatának szintézisét adja.

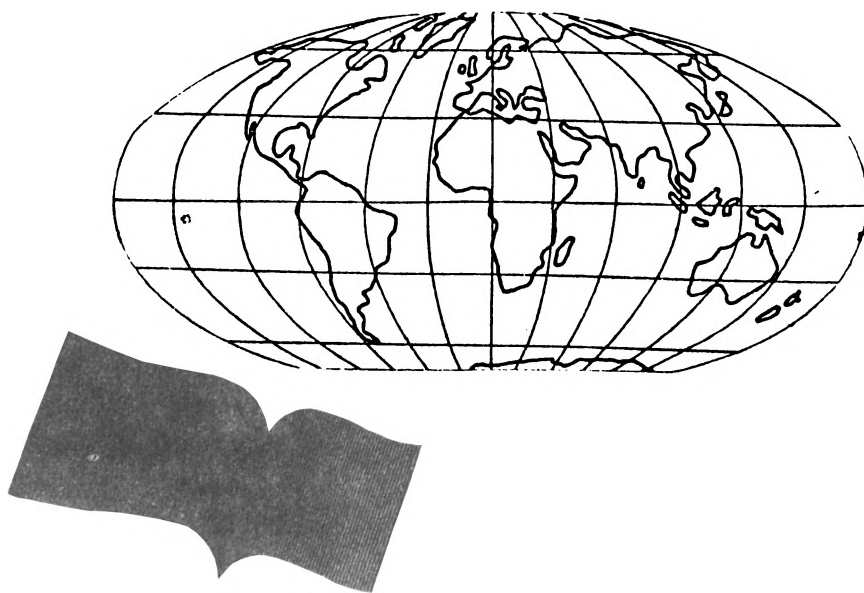
Amint a szerző az előszóban kifejti, segítséget kíván nyújtani a közművelődési könyvtárak leíró betűrendes katalógusainak szerkesztéséhez, ezért a szerkesztést nem tekinti teljesen elkülöníthető munkának, hanem a feldolgozó munka egyik láncszemének. Következésképpen ebbe a folyamatba beletartozik a hasonlítás, rendelés, átvétel, állománybavétel, az alapcímléírás elkészítése, utalók, hivatkozások írása, osztályozás, tárgyszavazás, raktári jelzetadás, kijelölés, cédularendelés, revízió, cédulairányítás, raktári kísérőlapok, példánynyilvántartás és ezután jön a betűrendes katalógus szerkesztése. Művében a szerző mindezeket a munkafázisokat sorra veszi, majd röviden tájékoztat a katalógusokról általában, rámutat a címléírás ismeretének fontosságára a könyvtári munka minden területén a szerzeményezéstől kezdve egészen a referenszes munkájáig. Ez a katalógus szerkesztésénél pedig kiváltképpen elengedhetetlen követelmény, miután a címléírások helyes felhasználása, a rendszavak kiemelése, hasonlítása a katalógusban a szerkesztő feladata. A közművelődési könyvtárak nagy előnye, hogy 1953 óta központilag előállított cédulákat kapnak és ez biztosítja a címléírások egységét és minőségét, de a szerkesztő feladata a rendszó helyes megválasztása, mind fő, mind melléklapi szinten.

Ő dönti el, hogy a leíró katalogusnak milyen információkat kell nyújtania, aminek előfeltétele a házi cimleirási szabályzat elkészítése. Példákkal illusztrálja a fő- és melléklapok, ill. az utalók és hivatkozások rendszavait,

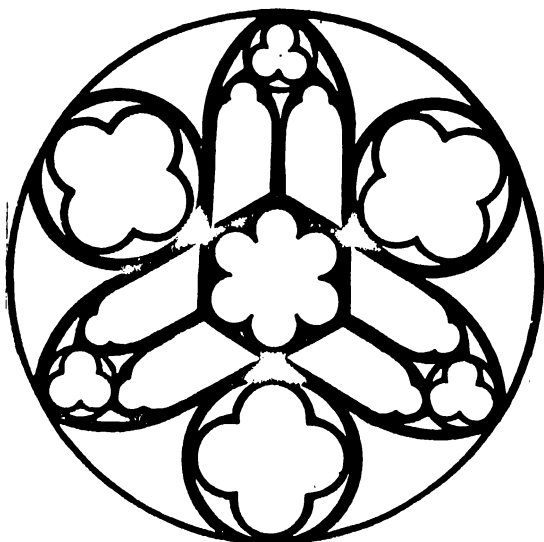
Majd a betűrendes katalogus technikai ismereteit elemzi. Ismerteti a betűrenden belüli csoportképzés lehetőségeit is. Az utolsó fejezetben az utalók, hivatkozások, magyarázatos osztólapok helyes alkalmazását szemlélteti. Szükségesnek tartja utmutatók készítését a katalogus használatához.

Rámutat, hogy a betűrendes katalogus funkcióinak értelmezésétől függ, milyen információt ad a katalogus és miről. Ez az ami elvezet azokhoz az égető problémákhoz, amelyek korunk élenjáró könyvtárosait, dokumentalistáit stb. foglalkoztatják, nemcsak itthon, hanem külföldön is. Itt kell megemlíteni az UNESCO 1974. évi szeptemberi irányelveit, a National Informationssystem /NATIS/ nemzeti és nemzetközi célkitűzéseit, melynek nem egy intenciója a közművelődési könyvtárakat is érinti, amennyiben jelentős szerepet szánnak ezeknek az intézményeknek - melyek egyéb feladataik mellett - folyamatos tanulásra és továbbképzésre kell, hogy ösztönözzenek. Ebben a munkában lényeges, hogy egy közművelődési könyvtár katalogusa ill. katalogusai a maximális információkkal tudják segíteni az olvasni vágyókat. Ezeknek az elkövetkezendő feladatoknak egy közművelődési könyvtár is csak úgy tud eleget tenni, ha a jelenben is korszerű feldolgozáson alapuló korszerűen szerkesztett katalogust tud biztosítani az olvasók számára. Ez a könyv pedig ezt a munkát akarja előmozdítani és egységessé tenni.

ZIS

KÖNYVTÁRUNK É L E T É R Ő L

MEGÉRKEZTÜNK MAGDEBURGBÓLI

Ragyogó napsütés bucsuztatott bennünket, amikor május 11-én vidáman és nagyon izgatottan kórusunk első külföldi útjára indultunk. Izgalmunk és örömmünk érthető, hiszen ezt a napot vártuk, erre a napra készültünk egész évben. Emlékezzünk vissza a gazdag program legszebb élményeire.

LIPCSE

Utunkat megszakítva, - másnap reggel Lipcsébe érkezve - a hűvös, szeles idő ellenére lelkesen indultunk ismerkedni a nyolcszáz éves várossal.

Első utunk a Tamás-templomba (Thomaskirche) vezetett. A magasbatörő gótikus falak között, Bach sirját körülállva meghatottan énekeltük el a nagy zeneköltő egyik korálját. A Bach-, és Goethe-szobor, az Operaház és a régi Városháza megtekintése után Lipcse legrégebbi és legnevezetesebb vendéglőjében az 1530 óta működő, Goethe- emlékszobájáról híres Auerbachs-Keller-ben ebédeltünk.

DEUTSCHE BÜCHEREI

Délután az Állatkertet, a Népek Csatája Emlékművet és a számunkra szakmai szempontból rendkívül érdekes Deutsche Bücherei-t néztük meg, ahol a könyvtár ifjusági szervezetének (FDJ) vezetője kalauzolt bennünket. Az 1912-ben alapított Deutsche Bücherei, a német nyelvű irodalomnak az egész világon leggazdagabb gyűjteménye. A hatalmas, impozáns épületet úgy tervezték, hogy tetszés szerint bővíthető legyen, s tágas, világos olvasótermeit, a hatalmas katalógus-termeket látva mindannyian könyvtárunk kicsi, zsúfolt olvasótermeire, szétte-
goltóságára gondoltunk. Megnéztük az itt elhelyezett Német Könyv- és Írásműveket.

umot (Deutsches Museum für Buch und Schrift), melynek rendkívül érdekes anyaga az írás kialakulásától a legmodernebb nyomdatechnika fejlődéséig és alkalmazásáig kalauzolja az érdeklődőt. Kőre, fára, pergamenre vésett sorok, csodálatosan díszített kódexek, ősymtatványok, ritka, igen értékes könyvek tanuskodnak az emberiség művelődéstörténetének nagy korszakairól.

MAGDEBURG

A lipcsei városnézés után ismét vonatra szállva, a késő délutáni órákban érkeztünk Magdeburgba, hangversenyeink színhelyére. Vendéglátóink nagy szeretettel fogadtak bennünket, s egész utatartózkodásunk alatt körültekintő gondoskodással, kedves figyelemmel szervezték hangversenyeinket, programjainkat.

A gyönyörű dómjáról híres Elba parti várost mi is nagyon megszerettük. Többször is megcsodáltuk az 1209 és 1520 között épült gótikus katedrális, s az Óváros műemlékeit. Sajnos, a második világháború Magdeburgban is súlyos pusztításokkal járt, az Óváros csaknem teljesen romokba hevert. (Aerre járunk, mindenütt kiállítva láthatók azok az eredeti fényképek, melyek megrázó dokumentumokként mutatják be a műemlékek újjáépítés előtti állapotát.) Megtekintettük az új, modern városközpontot, hangulatos, vidám délutánt töltöttünk az Elba-szigeti Kulturparkban, a magdeburgiak "Városligetében."

HANGVERSENYEINKRŐL

CHRISTLICH-DEMOKRATISCHE UNION DEUTSCHLANDS
Stadtverband Magdeburg

Festliches Konzert

IM FESTSAAL DES ALTEN RATHAUSES

Donnerstag, 15 Mai 1975.

gestaltet vom

Kammerchor der Budapester Nationalbibliothek

„Széchényi“

unter der Leitung von Maria Párkai-Eckhardt

Két nagyszerű önálló koncertet adtunk: május 15-én a magdeburgi Rathausban, valamint május 17-én Magdeburg egyik Ifjusági Centrumában, egy régi kolostorépület belső udvarán. A hangversenyek gazdagon összeállított műsorá-

ból a közönség igen nagy tetszéssel fogadta az eredeti szöveggel énekelt német madrigálokat, és a magyar műveket. Különösen annak örültünk, hogy legkedvesebb darabunk: Albrechtsberger: Tenebrae factae sunt című műve - melyet az OSZK Zeneműtárának eredeti kézírata alapján mi szólaltattunk meg először - a hallgatóságnak is láthatóan nagy élményt jelentett.

Kisebb közreműködéseink közül talán legemlékezetesebb a Magdeburgi Kantatókóruossal adott közös hangversenyünk, amelyen többek között Schütz kettős kórusra írt 100. zsoltárát énekeltük.

A Rathausban adott hangversenyünkről a "DER NEUE WEG" (Tageszeitung der CDU den Bezirken Halle und Magdeburg) recenziót közölt.

Können demonstriert

CDU-Stadtvorstand lud ein zu festlichem Konzert

(NW) Anlässlich des 30. Jahrestages der Befreiung vom Faschismus, des 30. Jahrestages der Gründung unserer Partei und in Vorbereitung der 12. Bezirksdelegiertenkonferenz der CDU hatte der Stadtvorstand Magdeburg der Christlich-Demokratischen Union verdienstvolle Mitglieder unserer Partei am Donnerstagabend zu einem festlichen Konzert in den Festsaal des alten Rathauses geladen. Der Abend wurde vom Kammerchor der Budapester Nationalbibliothek "Szechenyi" unter der Leitung von Maria Parkai-Eckhardt gestaltet.

Mit alten Chorsätzen (darunter Mozarts "Ave Verum") auf lateinische Texte christlichen Inhalts eröffneten die Sänger ihr Konzert - eine mit herzlichem Beifall aufgenommene Referenz an die Gastgeber. Neben den stillvoll vorgetragenen deutschen Volksliedern war der Einsatz der Budapester Gäste für Chorsätze aus Ihrer Heimat besonders brillant. Schließlich dominierte noch einmal der edle, schön ausgewogene Klang dieses vorzüglichen Laienensembles in einem bearbeiteten Tanzlied des 16. Jahrhunderts.

Dieser Chor hat sich - so war schon im ersten Chorsatz "Cantate Domino" zu hören - ein hohes Maß homogener, zugleich aufs feinste differenzierter Klangkultur erarbeitet. Fast absolute Intonationsreinheit auch in komplizierten Sätzen bleibt gewahrt. Dennoch macht dies nicht den Anschein nur auf Perfektion ausgerichteter Interpretationen. Die Chormitglieder singen völlig ungezwungen, natürlich, ganz dem Werk, seinem spezifischen Stil dienend. In Maria Parkai-Eckhardt hat der Chor eine Leiterin, die mit maßvoller Zeichengebung behutsam zu führen versteht.

-ann

A cikk magyar fordítása:

A CDU Városi Vezetősége ünnepi koncertre hívott meg

/NW/ A fasizmus alóli felszabadulás 30. évfordulója, pártunk alapításának 30. évfordulója és a CDU 12. kerületi küldötttertekezletének előkészítése alkalmából a Kereszténydemokrata Unió magdeburgi városi vezetősége érdemes tagjait csütörtök estére ünnepi koncertre hívta meg a régi városháza dísztermébe. Az estét a budapesti Széchényi Nemzeti Könyvtár kamarakórusa rendezte, Párkai-Eckhardt Mária vezetésével.

Régi, latin szövegű, keresztény tartalmú kórustételekkel /köztük Mozart "Ave Verum"-jával/ nyitották meg az énekesek hangversenyüket - a vendéglátók iránti, szívélyes tetszéssel fogadott tiszteletadásként. A stílusosan előadott német népdalok mellett a budapesti vendégek fellépése a hazájukbeli kórustételekben különösen brilliáns volt. Végezetül még egyszer dominált e kitűnő amatőrgyűjtés nemes, szépen kiegyensúlyozott hangzása egy 16. századbeli táncdallam feldolgozásában.

Ez a kórus - mint azt már az első kórusműben, a "Cantate Domino"-ban hallani lehetett - nagy mértékben homogén, ugyanakkor a legfinomabban differenciált hangzáskultúrát dolgozott ki magának. A csaknem abszolút intonációs tisztaságot a bonyolult tételekben is megőrzik. Ez mégsem kelti a kizárólag perfekcióra irányuló interpretáció látszatát. A kórus tagjai minden kényszertől mentesen énekelnek, természetesen; teljesen a művet s annak sajátos stílusát szolgálva. Párkai-Eckhardt Máriaiban a kórusnak olyan vezetője van, aki mértéktartó jelzésekkel, óvatosan tud irányítani.

KIRÁNDULÁSAINKRÓL

Magdeburgi programjainkat három egész napos kirándulás tette még színesebbé. Az első alkalmával ellátogattunk Erfurtba - ahol a város fölé magasodó dóm hatalmas méreteivel, értékes műkőcséivel kápráztatott el bennünket, Eisenachba - ahol a muzeummá alakított Bach-házban zenehallgatással egybekötött tárlatvezetésen vettünk részt, és megnéztük a Wartburgot. A sajátos hangulatu, gyönyörű fekvésű egykori lovagvárban régi freskók, festmények mesélik a türingiai mondákat, legendákat. Fejedelmek, Minnesängerek, lovagok versengtek, csatáztak egymással hirnévért, dicsőségért, a várurnó kegyes pillantásáért. E falak között élt a tragikus sorsú árpádházi királylány, Erzsébet, itt fordította Luther német nyelvre a bibliát, itt gyülekezett 1848-ban a haladó ifjúság, hogy csatlakozzon a forradalomhoz, ... és itt vezényelte 1867-ben Liszt Ferenc "Szent Erzsébet legendája" című oratóriumát. "Von der Wartburg Zinnen nieder...." énekeltük el bucsuzóul Liszt "Weimari népdal"-át a vár lovagtermében.

A második kirándulás alkalmával a Harz-hegységben jártunk. Kis hegyi városkák (Blankenburg, Ilfeld, Nordhausen, Sonderhausen, Gernrode, Treseburg, Thale) érintésével érkeztünk a Bode völgyébe. A folyó hol zuhatagokkal, hol szélesen hömpölyögve kísért erdei sétánkon, amelynek végcélja a vadregényes Hexentanzplatz volt. A hagyomány szerint Goethét ez a táj ihlette a Faust Walpurgis-éjszakájának megírására. Ezen a kiránduláson néztük meg a nagy történelmi multu Halberstadt gyönyörű műemlék-székesegyházát, mely tiszta gótikus stílusával, világhírű kincseivel, gazdag dombormű-diszítéseivel egész utazásunk egyik legszebb élménye volt.

Fakultatív kirándulás keretében a Harz két legszebb fekvésű városát látogattuk meg, az NDK egyik legnépszerűbb üdülőhelyét: Wernigerodét, és a XII. századból származó román stílusú, pilléres bazilikájáról híres Quedlinburgot. Színes, favázás, apró házaik, szűk, girbe-gurba utcácskák, középkori arcuaitu városközpontjaik igen hangulatossá teszik mindkét városkát.

Az utazás stílusos befejezése volt a vendéglátóinkkal közösen rendezett bucsuest, baráti beszélgetéssel, játékkal, közös énekléssel. Még egy utolsó nap Drezdában - egy kis izelítő a Zwingerből - és máris hazafelé hozott minket a vonat. Ugy éreztük, hogy nagyon hamar eltelt ez a fárasztó, de szép élményekkel teli tíz nap, amelyre sokáig emlékezni fogunk.

AVAR ZSUZSA - NEUMAYER KATALIN

SZAKSZERVEZETI HIREK

A Hiradó előző számában már beszámoltunk arról, hogy lezajlottak a szakszervezeti választások. Májusban megválasztották a munkahelyi bizottságokat, majd május 29-én a Szakszervezeti Tanácsot, a Szakszervezeti Bizottságot és a Számvizsgáló Bizottságot, valamint a Társadalombiztosítási Tanácsot.

Az újonnan megválasztott Szakszervezeti Bizottság július 9-én megtartott ülésén a munkahelyi bizottságok feladatairól, hatáskörükről, lényegében a szakszervezeti jogosultságok decentralizálásáról tárgyalt. A KMK-ban szerzett tapasztalatok is azt bizonyítják, hogy a főosztályonként működő munkahelyi bizottságok tevékenysége jelentős mértékben aktivizálhatja a tagságot, elősegítheti a sajátos munkahelyi légkör kialakítását, szervezettebbé és hatékonyabbá teheti a mozgalmi munkát, kiszélesítheti a munkahelyi demokráciát.

Az SZB ülésén elfogadott szabályzat-tervezetet a munkahelyi bizottságok tagjai július 12-én vitatták meg. A bizottságok a nyári "kísérleti szakasz" után szeptemberben látnak munkához.

A Budapesti és Pest megyei Társadalombiztosítási Igazgatóság az új társadalombiztosítási törvény /az 1975.évi II.sz./ illetve e törvény végrehajtásáról intézkedő kormányrendelet és SZOT szabályzat ismertetése céljából július 23-25-én értekezletet hívott össze, amelyen a Gazdasági Hivatal illetékes ügyintézőin kívül jelen voltak /a TT szabadságon lévő elnökének képviselőiben/ Darabos Pálné, Kiss Györgyné és Kiszely Olivérné, a TT tagjai.

A Magyar Vöröskereszt az ez évi Vöröskeresztes Világnap /május 8./ alkalmából segélynyújtási bélyegeket bocsátott ki 20 millió forint értékben, hogy ezzel az összeggel járuljon hozzá a Nemzetközi Segélyalaphoz, amelyből gyógyszerrel, egészségügyi felszerelésekkel, élelmiszerrel támogatja a bajba jutottak ezreit világszerte. /Hazánk pl. az 1970.évi nagy tiszai árvíz idején 55 millió forint értékű segélyt kapott./ Budapest VIII.kerületében az üzemek és intézmények dolgozói 230 ezer forint értékű bélyeget vásároltak meg. Az OSZK-ban nem működik a Vöröskeresztnak helyi szervezete, ezért az MSZMP alapszervezete felkérésére szakszervezetünk aktivistái, a munkahelyi bizottságok és a bizalmiak vállalkoztak a bélyegek terjesztésére és 1.110 forint értékű bélyeget értékesítettek. Dolgozónk tehát ismerik és nagyra értékelik a Vöröskereszt nemes, emberbaráti tevékenységét. Szolidaritásukat nemcsak forintjaikkal fejezték ki: június 10-én 33 dolgozónk jelent meg véradásra a Trefort utcai rendelőben.

A TT tagjainak névsora és telefon száma:

A Társadalombiztosítási Tanács elnöke:	Hoffer Rezsóné 134-000/262
Segélyezési felelős:	Kiszely Olivérné 135-420
Üdültetési felelős:	Losonczi Andrásné 335-331
Nyugdíjasok felelőse:	Kiss Györgyné 134-000/278
Munkásellátási felelős:	Darabos Pálné 135-051

SEGÉLYEK ÉS ÜDÜLÉSEK

Szakszervezeti segélyek:

1975. áprilisban: Balla Sándor, Krausz Jánosné, Magyar Istvánné, Mazula Károlyné, Simon Jánosné, Tókécsy Ilona, Wojtilla Gyuláné
1975. májusban: Horváth Péterné, Kassai Lajos, Nagy Sándorné, Tóth Tiborné
1975. júniusban: Grallert Izabella, Herboly Miklósné, Kocsy Lászlóné, Pipics Zoltán, Tolnay Lászlóné
1975. júliusban: Fodor Vincéné, Krivátsy Szücs Györgyné, Pásztai Sándorné, Pergel Ferenc, Székely Sándorné, Szende Lászlóné

Munkaadói segélyek:

1975. áprilisban: Berei Béla, Deutsch Dávid, Horváth Lajosné, Koczkás Zoltán, Móra György, Németh Lajos, Pekár Zsuzsanna, Nagyné, Szabó János, Urbányi Vilmos
1975. májusban: Appel Károlyné, Bali Judit, Gáli József, Hajdu Sándorné, Kopcsay Zsuzsa, Mirki Györgyné, Radics Lajos, Tiszai István, Türk István
1975. júniusban: Kling Jánosné, Kocsy Lászlóné, Sándor István, Tóke Ferencné
1975. júliusban: Bardócz Antal, Béri Gézőné, Győriné Kiss Éva, Klenczner Lászlóné, Kobelrausch Katalin, Misley Judit, Pehártz Lőrinc, Szép Sándorné

Szakszervezeti beutalások:

- Kontingens beutalók: VI/25. Hévíz: Nagy Zsigmond
VII/3. Szilvásvárad: Darabos Pálné és családja
VII/15. Siófok: Kovács Mihályné és gyermeke

Kontingensen felüli jegyek:

- III/29. Mátraháza: Vona Katalin és férje
IV/13. Szombathely: Birkás Endre és felesége
V/7. Balatonföldvár: Németh Károlyné és férje
V/21. Balatonaliga: Vén Tiborné

	V/21.	Parádfürdő:	Jenik Gyözőné
	V/22.	Leányfalu:	Kozocsa Sándor és felesége
	V/22.	Miskolc-Tapolca:	Szénási Lászlóné és férje
	V/31.	Solt:	Miklóssy János és családja
	VII/30.	Hajduszoboszló:	Mirki György
<u>Gyermekbeutalók:</u>	VII/16.	Tóalmás:	Gyenge Sándorné gyermeke
	VIII/15.	Tóalmás:	Juhász Lászlóné gyermeke
<u>Kulturális Minisztérium önköltséges üdültetés:</u>	VI/5.	Balatonföldvár:	Körtés Julia
	VII/3.	"	Rákóczy Csabáné és gyermeke
	VI/5.	Balatonlelle:	Bartók György és felesége Nagy Sándorné, férje és gyermeke
	VI/4.	Sopron:	Kling Jánosné Selmeczi Ferencné és férje
	VI/18.	Sopron:	Tomits Ottilia Butor Veronika

1975.VII.30.

Összeáll.: Hoffer Rezsóné TT elnök

FILMKLUB - NEHÉZSÉGEKKEL

Mire e sorok megjelennek, már túl leszünk a Filmklub harmadik vetítésén, és következik a nyári szünet, a pihenés. S hogy ősszel újjáéled-e vagy sem? Szeretnénk, ha a klub pályafutása nem fejeződne be ilyen hamar.

Sokan azonban nem tudják, hogy mennyi munkába került a megszervezése, és mennyi munkába kerül a folytatás. Az első előadás után több negatív megjegyzés hangzott el, mint pozitív. Sokan kifogásolták, hogy csuszott a kezdés, kicsi volt a vászon, fekete-fehér a film, és azt is három részletben láthatták. Hát igen! Sajnos minden kezdet nehéz, és minden hibával, hiánysággal mi sem számolhattunk előre. A filmek kiválasztásánál is kötve van a kezünk. Ugyanis minden filmről - ami nyugati filmeknél a forgalmazási jog miatt általában nem "öregebb" mint öv éves - csak 1-2 16 mm-es kópia van, ami vándorol az országban, és csak egy része van Budapesten. Ez a kínálat havonta változik. Ebből persze kiesnek a szélesvásznú, és a kétrészes filmek. Ezeket a vetítőhöz szükséges objektív, valamint idő hiányában nem tudjuk vetíteni. Ami marad, abból viszont igen nehéz a legjobbat kiválasztani. Tehát nem azt kapunk amit szeretnénk, hanem ami van. Mint később megtudtam, a MOKÉP anyagi okok miatt az összes külföldi filmről csak fekete-fehér 16 mm-es kópiát készít. Erről sem mi tehetünk. És arról sem, hogy csak egy gépünk van, és nem tudjuk a filmeket folyamatosan vetíteni. Pedig igyekeztünk a műsort változatosabbá tenni kisfilmmel és film-előzetessel. Sőt, azóta már egy nagy vásznunk is van, ami kétszer akkora, mint a másik volt.

Nem akartam panaszkodni, csupán ismertetni néhány tény, amiről kevesen tudnak. Rémélem a szeptemberi kapunyitás szerencsésebb lesz, hiszen mindent a saját erőnkől, a bevételből kell fedeznünk. Igyekszünk majd a 6 előadásból álló filmtörténeti sorozattal - melyet a Filmtudományi Intézet és Filmarchivummal közösen rendezünk - a körülményekhez képest színvonalas és kellemes szórakozási lehetőséget biztosítani a könyvtár valamennyi dolgozójának.

ECKSTEIN TIBOR

KIRÁNDULÁS SALGÓTARJÁNBA

Május 25-én, vasárnap a KISZ szervezet egynapos kirándulást szervezett Salgótarjában. Sajnos a "kültagokkal" együtt is csak tizen jöttünk össze, de ez főleg a kellemetlen időjárásnak tulajdonítható. Zuhogó esőben értünk

Salgótarjánba.

Először a Nógrád megyei könyvtárat és művelődési központot látogattuk meg, majd Salgótarján egyik nevezetességét, a Bányászati Múzeumot. A kiállítást egy 1965-ben még működő tárnában rendezték meg - egyedülállóan az országban. Vezetőnk egy nyugdíjas vágár, a bányászat történetéről mesélt, a régmúlt időktől napjainkig. A tervünkben szereplő másik múzeumot /helytörténeti kiállítás/ sajnos zárva találtuk, kirándulásunk Salgó várába pedig a kedvezőtlen időjárás miatt meghiúsult.

JOÁNOVITS LÁSZLÓ

HIREK

Megtörtént a kérdőívek feldolgozása, amely az érdeklődés felmérésére irányult a klubprogramok tervezéséhez. Tanulságait a következő számunkban tesszük közzé.

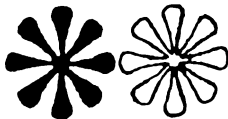
- - -

Néhány fiatal munkatársunk rajzaiból és kisplasztikai "alkotásaiból" stb. ügyesen rendezett kiállítás nyílt a klubban május végén. A humoros-fanyar bevezetőt Greguss Sándor, Papp Sámuel és Kalina Gábor mondta.

- - -

ÉNEKKARUNK három műsorszámából rádiófelvétel készült. A kórus hangját az "Éneklő ifjuság" keretében sugározzák majd.

Az évváró hangversenyt június 20-án tartotta a könyvtár disztermében.

Prima magister pater pater in gela hungarum.
 et quondam boni memorie gloriosissimi belis regis
 hungarie notarius. Hic suo dilectissimo amico suo
 venerabili et reverentissimo fratri meo. Calorem
 et sic peticionis scriptum. Dicit autem in solari studio
 unum esse et in historia sacra quod ego et summo amore
 dilectus et libro dicitur frater crepus et auctor sic a ma
 gistro meo auctoritate in unum volumine quo dicitur
 partem voluminis legentem. pendit ante me sic historiam
 nam bellorum gratia scriptam. in et generalium regum
 hungarie et nobilium suorum qualiter sepe principes pater
 que huncmodi vocantur de terra scythie descendunt. vel
 qualis sit terra scythia. et qualiter sit generat dicitur almus.
 aut quare natus abis pater dicitur hungarie. A quo reges hunga
 riae originem duxerunt. vel quod regna et reges in subjugate
 fuerunt. aut quare ipse de terra scythia egressus. per almonem dicitur
 regem hungarie et in sua lingua per magnum vocantur et scy
 thiam. pater autem me facerem. si quis negotium impedit. tu
 et pater et meo permissione si pater eum obit. si in plures
 tua dilectio debet reddere monister. exenior et tunc de
 lethonis quibus natus et diversis huius laboriosi. si in imp
 de sim negotium. facere tunc agilis sum que facere in
 sibi. et scdm traditiones diversorum historiographorum dicitur
 ne grece tunc apud optimi estimatis ut ne posteris in
 ultimam generationem oblivioni tradat. Optimum est dicitur ut
 vere et simpliciter et breviter. id legentem possint agnoscere
 quomodo res gesta essent. Et si tunc nobilissimi gens hungarie
 primordia sui generis. et terra queque scythia sua. gratias si
 dicitur rithony. vel a garrulo canis locutus. quasi simplici
 do auctoritate. valde in decem et satis iudicem esse. Ego ipse
 tunc de terra scripturam explanatione. et quia historiis
 interpretatione rerum veritatem nobiliter papas. scilicet et sum
 garia. cui se dona dicitur. tunc enim tunc huius gaudet
 de munere sui incertis. Et procedunt generaliter re

gum suum et nobilium in. de quo regis sic laus et honor regis
 eterno et sic maxime in et per gratiam aut reges hungarie. et
 nobilium regum habeant scythia sine me et memum. Auctori
 et huius de scythia.
Summa terra est quod dicitur dicitur. ut scilicet orientem
 huius aut ab altondi parte extendit usque ad nigri montem.
 A rego autem sic flumen quod dicitur rhanus cum pater mag
 nis ubi ubi modum habundantur monumenta. Tabetur. va
 quod non solum nobiles et ignobiles vestuntur. unde. verum
 etiam bibules. et subditi. ac opulenti sua decore
 vestimenta in terra illa. Nam ibi habundat aurum et argen
 tum. et marmura in fluminibus terre illi scythia lapide
 et gemmae ab orientem vel parte vicina scythie fuerunt
 generis gog. et magog. et in eis magis alexander. Ga
 thia autem terra multum parva in longitudine et latitudine
 dicitur si quod habitant omnes magister dicitur dicitur di
 aut usque in hodiernam diem et unum unquam unquam
 totis potest subditi fuerunt. scythia enim sic magister
 ipse. et potest scythie in orientem ut scilicet dicitur.
 Et pater rex scythie fuit magog filius isapher. et gen
 ita magog rex vocata et magog. A cuius tunc pater rex
 descendit nominatus est rex potentissimi rex scythia. et anno
 dicitur in carumont. cetera. l. de terra scythia descendit
 et valde manu in terra pater vocatur. et fugas in
 unum regnum obtinuit. Et regalem in terra dicitur ut
 dicitur in suo auctoritate. et omni Europa opa que
 ibi inveniuntur resonant. pater. et in carumont muro forte
 tunc edificavit. que per linguam hungaricam dicitur sic
 buduar. et a rithonyis colibus vocatur. ad plures
 scythia historiis tenent. Longo autem post tempore pater
 eadem regis magog descendit usque pater almi dicitur
 a quo reges et ducis hungarie originem dicitur. sic in scythia
 tunc dicitur. scythia enim sic dicitur sic magister ipse. de qui
 bus historiographi in gela romania. dicitur sic dicitur.

P mester /Anonymus/ Gesztájának első
 oldala, a történettudományunkban annyi
 vihart kiváltott P betűvel és a bevezet
 téssel.

Képünk a Magyar Helikon új facsimile-
 kiadásának alapján készült

A Geszta 2. oldala Scythia leírásával

Készült az Országos Széchényi Könyvtár

sokszorosító üzemében

Munkaszám: 75/529

Budapest, V., Guszev u. 1.

Felelős vezető: ROSTA LAJOSNÉ

